

UNIVERZITA MATEJA BELA V BANSKEJ BYSTRICI
PRÁVNICKÁ FAKULTA

OCHRANA OBETÍ TRESTNÝCH ČINOV

Diplomová práca

38847097-02da-4fa3-b63f-25b40517ee6f

Študijný program: Právo
Študijný odbor: Právo
Pracovisko: Katedra trestného práva, kriminológie, kriminalistiky
a forenzných disciplín
Vedúci diplomovej práce: doc. JUDr. Adrián Vaško, PhD.

ČESTNÉ VYHLÁSENIE

Vyhlasujem, že som prácu na tému „Ochrana obetí trestných činov“ vypracovala samostatne na základe nadobudnutých teoretických poznatkov. Pri písaní práce som nepoužila myšlienky iných ľudí bez uvedenia riadneho odkazu na pôvodný zdroj a nemanipulovala som s materiálom a získanými údajmi prezentovanými v diplomovej práci.

Banská Bystrica 26. február 2024

.....

POĎAKOVANIE

Pod'akovanie patrí najmä vedúcemu diplomovej práce, doc. JUDr. Adriánovi Vaškovi, PhD., ktorému som vd'áča za odbornú pomoc pri písaní prác a za cenné rady a informácie a za čas, ktorý mi pri písaní venoval.

ABSTRAKT

URBANOVÁ Juliána: *Ochrana obetí trestných činov* (Diplomová práca). Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici. Právnická fakulta. Katedra trestného práva, kriminológie, kriminalistiky a forenzných disciplín. Vedúci diplomovej práce: doc. JUDr. Adrián Vaško, PhD. Stupeň odborovej kvalifikácie: magister (v skratke „Mgr.“). Banská Bystrica 2024. Rozsah práce: 58 strán.

Práca sa začína analýzou aktuálneho právneho stavu v oblasti ochrany práv obetí trestných činov. Ide o analýzu najdôležitejších právnych predpisov v tejto oblasti, a to Trestného zákona, Trestného poriadku a Zákona o ohrane obetí trestných činov. Práca tiež stručne analyzuje medzinárodné právo, ktoré sa zaoberá ochranou práv obetí, spomína sa najmä Dohovor Rady Európy o pomoci obetiam trestných činov, ale aj Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Po analýze aktuálneho právneho stavu sa práca zaoberá prístupom obetí k informáciám, finančnou pomoc, ktorá je obetiam poskytovaná, a tiež psychologickou podporou a sociálnou podporou. V závere práce sa autorka zaoberá rezervami, ktoré sa v oblasti ochrany práv obetí trestných činov vyskytujú.

Kľúčové slová:

Obet'. Poškodený. Subjekty poskytujúce pomoc. Práva obetí. Obete násilia.

ABSTRACT

URBANOVÁ Juliána: *Protection of victims of crimes* (Diploma thesis). Matej Bel University in Banská Bystrica. Faculty of Law. Department of criminal law, criminology, criminology and forensic disciplines. Thesis supervisor: doc. JUDr. Adrián Vaško, PhD. Professional qualification level: master (abbreviated as „Mgr.“). Banská Bystrica 2024. Scope of work: 58 pages.

The work begins with an analysis of the current legal situation in the area of protection of the rights of victims of crime. This is an analysis of the most important legislation in this area, namely the Criminal Code, the Criminal Procedure Code and the Crime Victims Protection Act. The work also briefly analyzes international law that deals with the protection of victims' rights, in particular the Council of Europe Convention on Assistance to Victims of Crime is mentioned, but also the European Convention on the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. After analyzing the current legal situation, the work deals with victims' access to information, financial assistance provided to victims, as well as psychological support and social support. At the end of the work, the author deals with the reserves that exist in the area of protection of the rights of victims of crimes.

Keywords:

Victim. Damaged. Entities providing assistance. Victims' rights. Victims of violence.

OBSAH

1 OBEŤ TRESTNÉHO ČINU	8
1.1 Typológia obetí trestných činov	11
1.2 Poškodený	12
1.3 Viktimológia.....	13
1.4 Pomoc obetiam.....	15
1.5 Subjekty poskytujúce pomoc obetiam	16
 2 PRÁVA OBETÍ TRESTNÝCH ČINOV	20
2.1 Právo na informácie	20
2.2 Právo na poskytnutie odbornej pomoci	20
2.3 Právna pomoc.....	22
2.4 Právo na ochranu pred druhotnou viktimizáciou alebo opakovanou viktimizáciou	22
2.5 Právo na odškodnenie	23
2.6 Práva obetí podľa Deklarácie OSN a Smernice Európskeho parlamentu.....	24
 3 OBETE NÁSILIA	27
3.1 Ženy ako obeť násilia	28
3.2 Násilie na ženách a jeho následky	30
3.3 Ochrana obetí v prípade domáceho násilia	31
3.4 Deti ako obeť násilia	33
3.5 Násilie páchané na mužoch.....	37
3.6 Obeť obchodovania s ľuďmi	40
3.7 Pomoc obetiam obchodovania s ľuďmi	43
 4 POMOC OBETIAM POČAS PANDÉMIE	47
 5 OBETE TRESTNÝCH ČINOV V ROKU 2022	49
 6 NEDOSTATKY V PRÁVNEJ ÚPRAVE OCHRANY OBETÍ	50
 ZÁVER.....	52
 ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV	53

ÚVOD

Je nesmierne dôležité uvedomovať si fakt, že ktokoľvek sa môže obeťou trestného činu stať. A to bez ohľadu na sociálne postavenie, prácu či rodinné zázemie, z ktorého pochádza. Existujú prípady, kedy sa tejto situácii dá predchádzať, napríklad vyhýbaním sa chodeniu na miesta, ktoré pôsobia nebezpečne. No vo väčšine prípadov sa tejto situácii zabrániť nedá a príde to absolútne nečakane. V takom prípade je dôležité nepanikáriť a obrátiť sa na pomoc polície, advokátov alebo iných subjektov. V 21. storočí je tiež jednoduché dostať sa k informáciám o tom, čo robiť v prípade, že sa stanete obeťou trestného činu. Na internete existuje nespočetné množstvo informácií o subjektoch, ktoré obeti poskytujú pomoc. Okrem toho máme aj zákony, napríklad Zákon o obetiach trestných činov, Trestný zákon, Trestný poriadok, Zákon o policajnom zbore a množstvo ďalších, ktoré riešia práve problematiku obetí trestných činov.

Motiváciou k výberu témy bol najmä osobný záujem jednak o trestné právo ako celok, ale aj konkrétne o problematiku obetí trestných činov. Najmä o spôsob, akým je obetiam poskytovaná pomoc a aké subjekty túto pomoc poskytujú.

Predpokladaným prínosom práce je umožniť čitateľovi dozvedieť sa viac o tom, aká pomoc je obetiam poskytovaná a ako ju obeť môžu získať. Tieto informácie môžu byť užitočné pre každého, bez ohľadu na to, či sa o túto problematiku zaujíma alebo nie.

Diplomová práca pozostáva zo šiestich hlavných kapitol, ktoré tvorí niekoľko podkapitol. Prvá kapitola je venovaná najmä vymedzeniu základných pojmov, s ktorými sa čitateľ bude v celej práci stretávať. Ide napríklad o pojmy obeť, poškodený, viktimológia. Druhá kapitola sa už zaoberá právami, ktoré zákon obetiam priznáva, ako príklad možno uviesť právo na informácie či právo na odbornú, ako aj právnu pomoc. Kapitola číslo tri nesie názov obeť násilia, pričom sa venuje násiliu na ženách, deťoch, ale aj mužoch. Rovnako v nej možno nájsť informácie o možnostiach poskytovania pomoci práve takýmto obetiam. Ochraňovať obeť bolo nutné aj počas pandémie, ktorá svet prednedávnom zasiahla. Spôsobmi, akými sa táto pomoc poskytovala je venovaná celá štvrtá kapitola. Ďalšia kapitola obsahuje údaje o počte obetí za rok 2022 a posledná, teda šiesta kapitola sa zaoberá nedostatkami v právnej úprave ochrany obetí.

Pri tvorení diplomovej práce boli použité viaceré dostupné zdroje. Jednak ide o knižné publikácie, ktoré sa tejto problematike venujú. Taktiež boli využité informácie z rôznych článkov, z internetu a mnoho poznatkov poskytol aj Zákon o obetiach trestných činov, Trestný zákon, a tiež Trestný poriadok.

1 OBEŤ TRESTNÉHO ČINU

Páchanie trestnej činnosti možno rozdeliť na dve strany. Kým na jednej strane stojí ten, kto trestnú činnosť inicioval, plánoval alebo páchal, na druhej strane stojí obeť. Do roku 2017 pojem obeť nebol súčasťou slovenskej právnej úpravy. V tom roku bol prijatý Zákon o obetiach trestných činov, ktorý tento pojem definoval. Pod pojmom obeť si vo všeobecnosti môžeme predstaviť osobu, ktorej bolo určitým spôsobom ublížené. V právnej literatúre nájdeme rôzne vymedzenia pojmu obeť. Obeťou môže byť človek alebo skupina ľudí, ktorí utrpeli ujmu spôsobenú rôznymi faktormi, ako sú trestné činy, vojna, diskriminácia alebo prírodné katastrofy. Trestný čin môže mať negatívny vplyv na rôzne subjekty, nie len na fyzické osoby. No v najužšom ponímaní pojem obeť chápeme ako fyzickú osobu, ktorá z dôvodu trestného činu utrpela ujmu.¹

Zákon o obetiach trestných činov, konkrétne v §2, opisuje obeť ako fyzickú osobu, ktorej bola spôsobená buď majetková alebo nemajetková škoda, bolo jej ublížené na zdraví alebo dôsledkom trestného činu boli ohrozené jej práva, ktoré zákon chráni.² Pokiaľ ide o osobu, ktorej bola spôsobená smrť, zákon považuje za obeť aj manžela, súrodenca, osvojiteľa, osvojenca a iné osoby, ktoré v čase smrti zdieľali s danou osobou spoločnú domácnosť alebo boli istým spôsobom na osobe závislé.³

Ďalšiu definíciu obete nájdeme aj v rezolúcii OSN, ktorá bola v roku 1985 prijatá Valným zhromaždením OSN. Tu je pojem obeť vymedzený ako osoby, ktoré utrpeli ujmu či už individuálne alebo kolektívne. Zaraďujeme sem aj citovú ujmu, psychické alebo fyzické poškodenie, a tiež ekonomickú stratu. Rezolúcia OSN vo svojom článku 2 za obeť považuje aj osobu, ktorej pri pokuse o pomoc obeti bola spôsobená škoda.⁴

Zákon okrem iného vymedzuje aj *pojem obzvlášť zraniteľná osoba*, kam patria:

- a.) osoby, ktoré nedosiahli plnoletosť, teda vek 18 rokov,
- b.) človek, ktorý dosiahol vek 75 rokov alebo viac,
- c.) človek s dlhotrvajúcim telesným, mentálnym, intelektuálnym alebo zmyslovým postihnutím.

Medzi obzvlášť zraniteľné osoby patria aj obeť trestných činov, ktoré boli spáchané násilím alebo hrozbou násilia. Ide najmä o obchodovanie s ľuďmi, nedobrovoľné zmiznutie, domáce násilie, týranie blízkej osoby, trestný čin proti ľudskej dôstojnosti

1 ZÁHORA, J.: *Zákon o obetiach trestných činov-komentár*. Bratislava : Wolters Kluwer SR s.r.o., 2018, s.57.

2 §2 Zákona č. 274/2017 Z.z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

3 §2 Zákona č. 274/2017 Z.z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

4 *Deklarácia OSN o základných princípoch spravodlivosti pre obeť trestných činov a zneužitia právomoci prijatá Valným zhromaždením OSN dňa 29. novembra 1985*. [online]. Dostupné na internete: https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocitiescrimes/Doc.29_declaration%20victims%20crime%20and%20abuse%20of%20power.pdf. [cit.2023-12-4]

alebo trestný čin terorizmu. Tieto trestné činy môžu mať na obete obzvlášť devastujúci dopad, pretože sú často spáchané z dôvodu nenávisti alebo diskriminácie. Obete sú následne vystavené vyššiemu riziku fyzického alebo psychického poškodenia.⁵

Pojem *ujma na zdraví* alebo *ublíženie na zdraví* nám opisuje Trestný zákon v §123, na základe ktorého ujmu na zdraví chápeme ako poškodenie zdravia iného akýmkoľvek spôsobom. Toto poškodenie zdravia si však vyžaduje lekárske vyšetrenie, ošetrovanie alebo liečenie. Taktiež musí byť splnená tá podmienka, že ide o také poškodenie zdravia, ktoré sťažuje poškodenému obvyklý spôsob života na viac ako len na krátky čas. V súdnej praxi hovoríme o dobe aspoň sedem dní.⁶

V §123 ods. 3 Trestný zákon definuje aj *tiažkú ujmu na zdraví* ako vážnu poruchu zdravia alebo ochorenie, ktoré je vážne a patrí sem:

- a.) zmrzačenie,
- b.) strata alebo podstatné zníženie pracovnej spôsobilosti,
- c.) ochromenie údu,
- d.) strata alebo podstatné oslabenie funkcie zmyslového ústrojenstva,
- e.) poškodenie dôležitého orgánu,
- f.) zohyzdenie,
- g.) vyvolanie potratu alebo usmrtenie plodu,
- h.) mučivé útrapy,
- i.) porucha zdravia trvajúca dlhší čas.⁷

V prípade *majetkovej škody* hovoríme o ujme na majetku alebo majetkových právach poškodeného, ktorá je vyjadriteľná v peniazoch a dá sa napraviť poskytnutím majetkového plnenia. V praxi to teda znamená, že majetkový stav poškodeného bol pred vznikom škody väčší, no vzhľadom na vzniknutú škodu sa zmenšil. Podmienkou je, aby škoda bola výsledkom trestnej činnosti.⁸

Pokiaľ došlo k porušeniu práva na zachovanie ľudskej dôstojnosti, ide o *morálnu škodu*. Jej typickými znakmi sú, že obeť utrpela psychickú traumú, frustráciu, úzkosť či stres.⁹ K morálnej škode je veľmi často prirovnávaný pojem nemajetková ujma, ktorý zakotvuje Občiansky zákonník. Vzniká ako následok neoprávnených zásahov do osobnosti

⁵ §2 Zákona č. 274/2017 Z.z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

⁶ IVOR, J. a kol.: *Od zločinu k trestu (Sprievodca občana trestným konaním)*. Bratislava : EUROKÓDEX, 2012. s.102.

⁷ §123 Zákona č.300/2005 Z.z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov.

⁸ IVOR, J a kol.: *Od zločinu k trestu (Sprievodca občana trestným konaním)*. Bratislava: EUROKÓDEX, 2012, s.102.

⁹ SOLČANSKÁ, A.: Podstata a význam škody vo vybraných právnych odvetviach. In *STUDIA IURIDICA Cassoviensia*, roč.3, 2015, č.1, s. 72-75.

človeka. Môže ísť o zásah do života, zdravia, občianskej cti, ľudskej dôstojnosti alebo o zásah do mena či dokonca súkromia.¹⁰ Morálna škoda a materiálne škoda v mnohých prípadoch vyskytujú súčasne.¹¹

Ďalším druhom škody je škoda, ktorá sa nedá zaradiť ani do jednej z vyššie spomenutých kategórií (nejde o ublíženie na zdraví, majetkovú škodu ani morálnu škodu), ide o tzv. inú škodu.¹²

Ak nazrieme hlbšie do Zákona o obetiach trestných činov, a to konkrétne do jeho §3 môžeme vidieť základné zásady, ktorými je nutné sa riadiť. Vymedzenie týchto zásad je dôležitou súčasťou zákona, nakoľko ide v podstate o formu prezumpcie statusu obeť.¹³ Na základe zásad sa každá osoba, ktorá o sebe tvrdí, že je obeťou trestného činu považuje za obeť trestného činu, až do momentu, kedy sa preukáže opak. Nie je dôležitý ani fakt, či bol páchatel trestného činu zistený, odsúdený alebo trestne stíhaný. Výnimkou je situácia, kedy daná osoba status obeť zjavne zneužíva a snaží sa systém pomoci obetiam využiť vo svoj prospech.¹⁴

Ďalšia zásada zase zaručuje pomoc obetiam, a to bez ohľadu na ich pohlavie, náboženské vyznanie, rasu, národnosť, etnickú skupinu, zdravotný stav, vek, sexuálnu orientáciu, rodinný stav, farbu pleti, jazyk, politické alebo iné zamýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, majetok alebo iné postavenie. Obete trestných činov ako aj ich rodinní príslušníci majú nárok na to, aby sa k nim všetci, ktorí sa s nimi stretávajú v súvislosti s trestným činom správali ohľaduplne, profesionálne a rešpektom. Teda obeť by sa v konverzácií so subjektami poskytujúcimi pomoc mali cítiť bezpečne a komfortne, nemal by byť na ne kladený tlak, ani by nemali dostávať zbytočné otázky. Obeť má byť taktiež informovaná a svojich právach, a to jednoduchým spôsobom. Najmä tak, aby to pre ňu bolo zrozumiteľné. Orgány činné v trestnom konaní, súdy a ostatné subjekty poskytujúce pomoc obetiam postupujú tak, aby zistili, či je obeť trestného činu obzvlášť zraniteľná. V neposlednom rade je dôležité spomenúť zásadu, ktorá orgánom činným v trestnom konaní, súdom a subjektom poskytujúcim pomoc ukladá povinnosť v prípade, že obeťou je dieťa, prihliadať na to, čo je pre dané dieťa najlepšie.¹⁵

10 §11 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov.

11 KEREČMAN, P.: Právo na primerané zadostučinenie a náhradu nemajetkovej ujmy v slovenskom právnom poriadku (2. časť- dokončenie). In *Justičná revue*, 58, 2006, č. 10, s. 1431-1445.

12 MINÁRIK, Š. a kol.: *Trestný poriadok- Stručný komentár*. Bratislava : IURA EDITION, 2006, s. 180.

13 JELÍNEK, J., GRÍVNA T. a kol., 2012. *Poškodený a obeť trestného činu z trestneprávného a kriminologického pohľadu*. Praha, 2012, s. 26..

14 SIRÁNKO KANÁLIKOVÁ T. : K novému českému zákonu o obetiach trestných činov a odôvodnenosti prijatia obdobného predpisu v podmienkach Slovenskej republiky. In: *Aktuálne otázky trestného práva v teórii a praxi*. Roč. 2, 2014, s. 165.

15 §3 Zákona č. 274/2017 o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

1.1 Typológia obetí trestných činov

Teoretici vyvinuli viaceré typológie obetí, pričom sa zameriavali najmä na vzťahy medzi obeťami a páchatel'mi trestných činov. Benjamin Mendelsohn, bol jedným z prvých kriminológov, ktorý v päťdesiatych rokoch minulého storočia vytvoril typológiu obetí. Mendelsohn vykonal hĺbkové rozhovory a dotazníky s obeťami trestných činov a na základe získaných údajov ich klasifikoval do nasledujúcich šiestich kategórií:

1. celkom nevinná obeť,
2. obeť s malým podielom viny,
3. obeť rovnako vinná ako páchatel' alebo totožná s páchatel'om
(napríklad samovražda, eutanázia)
4. obeť vinná ako páchatel',
5. obeť vinná viac ako páchatel',
6. simulujúca či fiktívna obeť.¹⁶

Okrem Mendelsohnovej typológie je známou aj typológia, ktorú zostavil Ezzat Fattah. Podľa neho je možné obeť zaradiť do piatich kategórií:

1. nezúčastnená obeť,
2. latentná či predisponovaná obeť,
3. provokujúca obeť,
4. zúčastnená obeť,
5. falošná obeť.¹⁷

Ďalšou spomenutou bude typológia, ktorú vytvoril Stephen Schafer. Jeho roztriedenie obetí je uchopené v širšom sociálnom kontexte. Vždy sa však prihliada na vinu obeť na vlastnej viktimizácii.¹⁸ Typológia podľa Schafera je nasledovná:

1. ako prvé sú obeť, ktoré sú pre páchatel'a iba náhodným cieľom, teda nemajú žiadnu zodpovednosť, ide o tzv. *nesúvisiace obeť*,
2. obeť so spoluzodpovednosťou alebo aj *provokujúce obeť*, kedy páchatel' reaguje na nejaký ich čin alebo ich správanie,
3. *obete, ktoré majú istý stupeň zodpovednosti* (zodpovedné obeť), ide o prípady, kedy sa obeť nachádza na nebezpečnom mieste v nebezpečnom čase, ich oblečenie je nevhodné alebo konajú nevhodne,
4. osobitnou kategóriou sú *biologicky slabé obeť*, ktoré nenesú žiadnu zodpovednosť, zaraďujú sa sem napríklad nevládne osoby alebo osoby, ktoré

¹⁶ HOLOMEK, J.: *Viktimológia*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2013, s. 29.

¹⁷ DIANIŠKA, G. et al: *Kriminológia*. 2.vydanie.Plzeň : Aleš Čeněk, 2011, s. 118.

¹⁸ JURIŠOVÁ, K.: *Poškodený v predsúdnom konaní*. 1. vyd. Praha : Leges, 2017. s. 37-39.

- sú z dôvodu svojho fyzického stavu pre páchatel'ov lákavé obete,
5. *sociálne slabé obete*, taktiež nenesú zodpovednosť- menšiny, imigranti, jednotlivci, ktorí sa nedokážu dostatočne integrovať do spoločnosti, v dôsledku čoho sú pre páchatel'a vnímaní ako ľahký cieľ,
 6. *samoviktimizácia* (úplná zodpovednosť obete)- ľudia, ktorí sú zapojení do drogovej kriminality, hazardu , prostitúcie či iných činností, ktoré sú istým spôsobom prepojené s trestným činom,
 7. poslednou kategóriou sú obete, nazývané aj *politické*, ide o ľudí, ktorí majú negatívny vzťah k tým, ktorí sú pri moci.¹⁹

Typológie obetí trestných činov, ktoré sa zameriavajú na ich podiel na vlastnej viktimizácii sú užitočné na pochopenie procesu viktimizácie a na vývoj terapeutických a preventívnych postupov, typológie však nemajú byť používané pri tvorbe trestnoprávnych noriem, nakoľko tie by sa mali zameriavať vždy výlučne na vinu páchatel'a. Ak by sa používali pri tvorbe a uplatňovaní trestnoprávnych noriem, mohlo by to viesť k tomu, že by sa vina prenášala na obeť. To by bolo z morálneho ale aj filozofického hľadiska neprípustné, nakoľko by to znamenalo, že obeť je zodpovedná za to, že sa stala obeťou trestného činu.²⁰

1.2 Poškodený

Spoločnosť bežne stotožňuje pojmy obeť a poškodený, no v trestnom práve majú tieto pojmy odlišný význam. V slovenskom právnom poriadku nebol pojem obeť trestného činu definovaný až do prijatia zákona o obetiach trestných činov v roku 2017. Na rozdiel od obete, pojem poškodený nám upravuje Trestný poriadok. Konkrétne v §46, v ktorom hovorí, že poškodený je osoba, ktorá utrpela v dôsledku trestného činu škodu alebo ujmu. Škoda môže byť fyzická (ublížené zdravie), majetková (strata majetku), morálna (duševné utrpenie) alebo iná (napr. porušenie ľudských práv).²¹

Zákon poškodenému priznáva širokú škálu práv, no aj množstvo povinností. Medzi základné práva poškodeného patria napríklad:

- a.) právo na vyjadrenie sa k trestnému stíhaniu,
- b.) právo na náhradu škodu,
- c.) právo na návrhy na dôkazy,
- d.) právo predkladať dôkazy,

¹⁹ HOLOMEK, J.: *Viktimológia*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 28-29.

²⁰ HOLOMEK, J.: *Viktimológia*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2013. s. 33 – 37.

²¹ §46 Zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov.

- e.) právo nazerať do spisu,
- f.) právo zúčastniť sa na hlavnom pojednávaní,
- g.) právo vyjadriť sa k vykonaným dôkazom,
- h.) právo záverečnej reči,
- i.) právo na opravné prostriedky.²²

Kým obeť nemôže svoje práva previesť na iného²³, poškodeným môže byť aj osoba, ktorá prevzala práva pôvodne poškodenej osoby. Napríklad, ak sa pohľadávka postúpi inej osobe, táto osoba sa stáva poškodenou a môže uplatniť nároky na náhradu škody.²⁴ Poškodený môže poveriť inú osobu, aby v jeho mene uplatňovala jeho práva. Táto osoba sa nazýva splnomocnenec. Splnomocnenec môže robiť návrhy a podávať žiadosti orgánom činným v trestnom konaní, v civilnom konaní alebo pred orgánmi verejnej správy, zúčastňovať sa na výsluchoch, pojednávaniach a iných úkonoch, podávať písomnosti.²⁵

1.3 Viktimológia

Viktimológia je veda, ktorá sa zaoberá obetami trestných činov ako aj spôsobmi, ako je možné týmto obetiam pomôcť.²⁶ Proces, v ktorom sa obeť stáva obeťou trestného činu sa nazýva viktimácia.²⁷ Hans von Henting a Benjamin Mendelsohn sú považovaní za otcov viktimológie. Obaja boli veľmi zaujatí vzťahom medzi páchatelmi a obetami trestných činov.²⁸ O viktimológii môžeme povedať, že ide o pomerne novú vednú disciplínu. Ide o vedu, ktorá skúma obeť trestných činov, taktiež je to interdisciplinárna veda, čo znamená, že zahŕňa poznatky z rôznych vedných disciplín, ako sú kriminológia, trestné právo, kriminalistika, sociológia a psychiatria. Študuje teda nie len osobnosť obete, správanie a rolu pri vzniku a objasňovaní trestných činov, ale tiež sa zaoberá následkami viktimizácie a spôsobmi pomoci a prevencie.²⁹ V posledných desaťročiach sa viktimológia rozdelila do niekoľkých oblastí, ktoré sa zaoberajú rôznymi aspektmi obetí trestných činov. Tieto oblasti možno rozdeliť do nasledujúcich kategórií:

²² §46 Zákona č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok.

²³ ZÁHORA, J.: *Zákon o obetiach trestných činov-Komentár*, 1. vyd., Bratislava : Wolters Kluwer, 2018, s. 62-63.

²⁴ §48 ods. 4 Zákona č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok.

²⁵ KLÁTIK, J.: *Zrýchlenie a zhospodárnenie trestného konania*. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, 2010, s. 168.

²⁶ HOLCR, K. a kol.: *Kriminologia*. Bratislava : IURA EDITION, 2008, s. 106.

²⁷ JURISOVÁ, M. : Obete trestných činov optikou kvantitatívneho a kvalitatívneho skúmania. In *PROJUSTICE*. Dostupné na internete: <https://www.projustice.sk/bezpecnostne-vedy/obete-trestnych-cinov-optikou-kvantitativneho-a-kvalitativneho-skumania> [cit. 2023-12-6].

²⁸ HOLOMEK, J: *Viktimologia*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2013. s. 12-17.

²⁹ HOCLR, K. a kol.: *Kriminológia*. Bratislava : Iura Edition, 2008, s. 106.

- a.) osobnosť a charakteristika obete,
- b.) vzťahy medzi páchatelom a obeťou,
- c.) proces viktimizácie,
- d.) úloha obete v procese odhaľovania, vyšetrovania a súdneho prejednávania veci,
- e.) pomocná činnosť obetiam,
- f.) ochrana občanov pred viktimizáciou.³⁰

Heretik vo svojej knihe zhrnul niekoľko najdôležitejších úloh viktimológie, a tými sú napríklad získavanie nových poznatkov o kriminalite a jej príčinách, odhaľovanie latentnej kriminality, analýza motivácie trestných činov, odhaľovanie neznámych páchatelov, a tiež posúdenie rozsahu poškodenia obetí.³¹

Viktimológia sa zaoberá štúdiom obetí trestných činov, zatiaľ čo *viktimácia* je proces, počas ktorého sa človek stáva obeťou trestného činu. Viktimácia má vo všeobecnosti tri fázy, a to je primárna, sekundárna a terciárna. Pri primárnej viktimácii sa obeť trestného činu stane obeťou priamo v dôsledku činu páchatel'a. Sekundárna viktimácia je spôsobená správaním inštitúcií a ľudí, ktorí by mali obeti pomáhať. Môže nastať počas trestného konania, keď obeť čelí necitlivému alebo diskriminačnému zaobchádzaniu, alebo v dôsledku reakcií najbližšieho okolia, ktoré obeti nerozumie alebo ju odsudzuje. Terciárna viktimácia je psychologický problém, ktorý vzniká, keď sa obeť trestného činu nevie vyrovnáť nielen s fyzickou a psychickou ujmu, ktorú utrpela, ale aj s traumou, ktorú prežila. Tento problém môže viesť k tomu, že sa obeť nedokáže vrátiť do normálneho života a plnohodnotne sa zaradiť do spoločnosti. Z uvedeného vyplýva, že dĺžka viktimácie je závislá od viacerých okolností.³²

Okrem toho je dôležité zvážiť mieru rizika, že sa niekto stane obeťou trestného činu. Tomuto riziku sa hovorí *viktimnosť* a môže byť ovplyvnená mnohými faktormi. Počnúc sociálnymi faktormi, nakoľko sociálny status a majetok obete môžu byť faktormi, ktoré páchatel'ovi uľahčia výber obete. Napríklad zamestnanci, ktorí pracujú so zverenými ceninami alebo ktorí sa zaoberajú ochranou iných, môžu byť pre páchatel'ov atraktívnejšími cieľmi, pretože môžu získať ľahko dostupné finančné prostriedky alebo informácie. Dôležitými sú tiež osobnostné charakteristiky osoby. Osobnostné charakteristiky, ako je vek, pohlavie, zdravotný a psychický stav, povahové vlastnosti a podobne, môžu zvýšiť riziko, že sa niekto stane obeťou trestného činu. Posledné sú behaviorálne aspekty viktimizácie, ktoré súvisia najmä s konaním obete, ktoré môže zvýšiť riziko, že sa stane

30 NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol.: *Kriminologie*. Praha : Eurolex Bohemia, 2001, s. 129.

31 HERETIK, A.: *Forenzná psychológia pre psychológov, právnikov, lekárov a iné pomáhajúce profesie*. Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo- Mladé letá, s.r.o., 2004, s. 307.

32 TURAYOVÁ, Y.: *Výbrané kapitoly z kriminológie*, 2. vydanie. Bratislava : Právnická fakulta UK, 2005, s. 131-140.

obeťou trestného činu. Patria sem napríklad vyhľadávanie nebezpečných lokalít alebo riskantné správanie.³³

1.4 Pomoc obetiam

Morálne zásady nám kážu pomôcť druhým, pokiaľ sa nachádzajú v núdzi.³⁴ Každá osoba, ktorá sa kedy ocitne v pozícii obeť trestného činu bude pravdepodobne potrebovať istú formu pomoci. Pomocou tu môžeme rozumieť lekársku, psychologickú pomoc a v prípade úzkostí alebo depresii je tiež potrebná farmakologická liečba. Psychoterapeutická liečba môže zase obetiam pomôcť zvládnuť traumy a pocity zraniteľnosti. Okrem pomoci, ktorá sa zameriava na psychický a zdravotný stav obeť, je tiež potrebné poskytnúť jej pomoc právnu, ktorá sa bude týkať práv, ktorými obeť disponuje³⁵

Obeti môžu pomôcť jej rodinní príslušníci, blízke osoby alebo priatelia, ktorí jej pomôžu pochopiť čo sa stalo a ako sa s tým vyrovnáť. V tom prípade hovoríme o laickej pomoci, nakoľko tieto osoby zväčša nemajú žiadne odborné vzdelanie v oblasti psychológie. Laická pomoc zo strany rodiny alebo priateľov môže byť užitočným zdrojom podpory, avšak často je založená na mylných predstavách o tom, ako by sa mala obeť trestného činu cítiť a správať. Laická pomoc by nemala obeť trestného činu ďalej traumatizovať. Otvorená komunikácia a pochopenie zo strany blízkych je pre obeť dôležité, ale musí byť aj citlivá na jej potreby. Obeť sama musí vynaložiť veľa úsilia, aby sa s traumou vyrovnala.³⁶ Preto je veľmi dôležité akým štýlom k nej bude rodina alebo priatelia pristupovať. Obeť trestného činu sa často stretáva s neprimeranou reakciou zo strany svojej rodiny alebo priateľov. Môže sa stať, že okolie bude ignorovať utrpenie obeť alebo ju bude považovať za chorú, čo môže spôsobiť, že sa bude cítiť odmietnutá a to následne môže sťažiť proces jej uzdravovania.³⁷

Ďalej poznáme krízovú intervenciu, ktorá je síce krátkodobá, ale za to intenzívna pomoc, ktorá je zameraná na zmiernenie následkov krízovej situácie a na obnovenie psychickej rovnováhy.³⁸ Krízová intervencia je proces, ktorý prebieha v šiestich etapách.

33 VRÁBLOVÁ, M.: Viktimológia z pohľadu minulosti prítomnosti a budúcnosti. In *Obete kriminality*. 2010, s. 307-308.

34 ČÍRTKOVÁ, L.: *Forenzní psychologie*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš čeněk, 2013, s. 124.

35 VÁGNEROVÁ, M.: *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3.vyd. rozš. a prepr. Praha : Portál, 2004, s. 843.

36 ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠKOVÁ, P.: *Pomoc obětem (svědkům) trestných činů*. Praha : Grada Publishing, 2007. s. 126.

37 ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P.: *Pomoc obětem (svědkům) trestných činů*. Příručka pro pomáhající profese. Praha : Grada Publishing, 2007, s. 191.

38 ŠPATENKOVÁ, N.: *Krízová intervence pro praxi*. Vyd. 1. Praha : Grada, 2004, 197 s.

Keď vznikne krízová situácia, je potrebné najprv zistiť, čo ju spôsobilo. Potom je potrebné prijať opatrenia na ochranu osôb, ktoré sú v ohrození. Rovnako je dôležité aby v obetiach bol vzbudzovaný pocit dôvery, nakoľko je väčšia pravdepodobnosť, že potom budú otvorenejšie hovoriť o probléme, ktorý prežívajú. Keď sa osoba v kríze cíti bezpečne a podporovane, je čas začať hľadať riešenia. Je dôležité, aby mala prístup k informáciám o rôznych možnostiach, ako sa vyrovnáť s problémom. Tiež je dôležité, aby jej niekto pomohol vypracovať plán, ktorý bude pre ňu uskutočniteľný a ktorý jej pomôže prekonať krízu. Krízová intervencia sa zvyčajne vykonáva v sérii individuálnych stretnutí. Väčšina ľudí absolvuje 10 až 20 stretnutí, ale niektorí ľudia môžu potrebovať viac alebo menej času.³⁹

Ďalšou formou pomoci je sociálna pomoc. Pri poskytovaní sociálnej pomoci obetiam trestných činov je dôležité zabezpečiť, aby ju poskytovali kvalifikovaní odborníci, ktorí majú potrebné znalosti a skúsenosti. Sociálna pomoc zahŕňa napríklad sprevádzanie obete na výsluchy či súdne pojednávania, ale aj pomoc pri vybavovaní úradných záležitostí.⁴⁰ Tiež je dôležité, aby poskytovanie sociálnych služieb štátneho a neštátneho sektoru bolo prepojené, aby obete mali prístup k čo najširšiemu spektru pomoci.⁴¹

Práca s obeťami trestných činov si vyžaduje od pracovníkov, ktorí poskytujú pomoc, dodržiavanie určitých zásad. Tieto zásady sú zamerané na to, aby sa obete cítili rešpektované, podporované a aby mali prístup k informáciám a pomoci, ktorú potrebujú.⁴²

1.5 Subjekty poskytujúce pomoc obetiam

Obete trestných činov môžu okrem štátnych orgánov získať pomoc aj od neštátnych organizácií, ktoré sú špecializované na pomoc obetiam trestných činov. Podpore týchto subjektov je venovaná celá štvrtá hlava Zákona o obetiach trestných činov. Aby neštátna organizácia, ktorá poskytuje pomoc obetiam trestných činov, mohla poskytovať odbornú pomoc a získať finančnú podporu od štátu, musí mať získanú akreditáciu. Akreditácia je štátne potvrdenie toho, že subjekt poskytujúci pomoc obetiam spĺňa požiadavky na poskytovanie odbornej pomoci⁴³

39 *Čo je krízová intervencia?* [online]. Dostupné na: <https://psychoblog.sk/co-je-krizova-intervencia/> [cit. 2023-12-6].

40 KLIMEK, L. et al.: *Kriminológia vo vnútroštátnom a medzinárodnom rozmere*. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2020, s.180.

41 ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠKOVÁ P.: *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Praha : Grada publishing, 2007, 192 s.

42 ČÍRTKOVÁ, L.: *Forenzní psychologie*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2004, 431 s.

43 §23 Zákona č. 274/2017 Z.z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Avšak aby subjekt získal akreditáciu, musí splniť stanovené požiadavky:

- a.) subjekt poskytujúci pomoc obetiam musí byť dôveryhodný a mať potrebné odborné znalosti a zručnosti,
- b.) osobám, ktoré poskytujú odbornú pomoc obetiam, musí byť možné dôverovať a musia mať potrebné znalosti a zručnosti,
- c.) subjekt je povinný mať Písomný dokument, ktorý podrobne opisuje, ako sa bude poskytovať odborná pomoc obetiam,
- d.) zoznam zariadení a pomôcok, ktoré sú potrebné na poskytovanie odbornej pomoci, o ktorú žiada akreditáciu, a spôsob, akým ich bude financovať,
- e.) taktiež musí disponovať vlastníckym alebo užívacím právom k priestorom, v ktorých chce pomoc poskytovať,
- f.) subjekt musí mať finančné krytie na prípadnú škodu, ktorú by mohol spôsobiť pri poskytovaní odbornej pomoci.⁴⁴

Po splnení podmienok na udelenie akreditácie je potrebné predložiť žiadosť, ktorá musí obsahovať všetky náležitosti uvedené v zákone. Žiadosť o udelenie akreditácie musí obsahovať informácie o žiadateľovi, druhu odbornej pomoci, okruhu obetí, metódach poskytovania odbornej pomoci, časovom rozsahu poskytovania pomoci, kapacite poskytovanej pomoci a ďalšie relevantné informácie. Následne ministerstvo spravodlivosti rozhoduje o tom, či sa akreditácia udeľuje, predlžuje alebo zrušuje.⁴⁵

V prípade, že ministerstvo spravodlivosti rozhodne u udelení akreditácie kladne, vznikajú akreditovanému subjektu ďalšie povinnosti. Akreditovaný subjekt je povinný poskytovať obetiam odbornú pomoc, ktorá je stanovená akreditáciou, rovnako je povinný zaznamenať údaje o obetiach, ktoré požiadali o odbornú pomoc, a o rozsahu poskytnutej pomoci. Akreditovaný subjekt je povinný dodržiavať pravidlá ochrany osobných údajov a včas informovať ministerstvo spravodlivosti o zmenách rozhodujúcich skutočností.⁴⁶

Ministerstvo spravodlivosti zhromažďuje a sprístupňuje informácie o subjektoch, ktoré poskytujú pomoc obetiam. Medzi tieto subjekty patria akreditované subjekty podľa zákona o obetiach trestných činov a subjekty podľa osobitného predpisu, ktoré poskytujú pomoc obetiam.⁴⁷

Akreditovaný subjekt, ktorý spĺňa podmienky pre poskytovanie krízovej intervencie a odbornej pomoci obetiam domáceho násillia, môže byť označený ako intervenčné centrum. Intervenčné centrum poskytuje tieto služby na území kraja alebo

44 §24 Zákona č. 274/2017 Z.z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

45 §25 Zákona č. 274/2017 Z.z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

46 §28 Zákona č. 274/2017 Z.z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

47 §27 Zákona č. 274/2017 Z.z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

územia uvedeného v rozhodnutí o udelení akreditácie. Aby akreditovaný subjekt poskytujúci špecializovanú odbornú pomoc obetiam trestného činu domáceho násilia mohol získať zápis označenia „intervenčné centrum“, musí preukázať, že poskytuje pomoc obetiam domáceho násilia najmenej päť rokov. Ministerstvo spravodlivosti prispieva na prevádzku aspoň jedného intervenčného centra v každom kraji na základe odporúčania hodnotiacej komisie.⁴⁸

Občianske združenie *Žena v tiesni* je jedným z intervenčných centier, ktoré sa špecializuje na pomoc ženám, ktoré sú obeťami akéhokoľvek násilia. Môže ísť o fyzické násilie kam patrí akékoľvek násilie, ktoré obeť spôsobuje fyzickú bolesť. Môže ísť o údery, kopy, bitie, škrtenie či dokonca popálenie. Ďalšou formou násilia je psychické násilie, ktoré sa prejavuje verbálnymi útokmi na obeť. Ide napríklad o kritiku, ponížovanie, vyhrážanie alebo iné spôsoby, ktorými páchateľ chce v obeť vyvolať pocity strachu, viny, hanby alebo menejcennosti. Ďalšími formami násilia sú sociálne a ekonomické násilie. Sociálne násilie sa prejavuje izoláciou obeť od jej sociálnej podpory. Ekonomické násilie sa zase prejavuje kontrolou obeť prostredníctvom peňazí. Posledným je sexuálne násilie. Ako príklady je možné uviesť prípady, kedy je žena znásilnená alebo páchateľ zverejňuje intímne fotografie ženy na internete bez jej súhlasu alebo je nútená k praktikám, ktoré jej nie sú príjemné. Občianske združenie je oporou pre obeť. Poskytuje im rôzne služby, aby im pomohlo prekonať náročnú situáciu. Obeť môžu využiť online poradňu, osobné konzultácie, psychologickú, právnu a sociálnu pomoc. Združenie tiež pomáha obetiam v trestných konaniach a v prípade potreby poskytuje aj krízové bývanie.⁴⁹

Obeť môžu nájsť pomoc aj v občianskom združení *Ženy pomáhajú ženám*. Občianske združenie je tu pre ženy, ktoré sú obeťami rodovo podmieneného násilia. Poskytuje im odbornú pomoc v oblasti sociálnej, právnej, ekonomickej a psychologickkej. Združenie tiež pracuje na tom, aby sa o násilí vedelo viac, aby sa predchádzalo domácemu násiliu a aby sa násilie na ženách a deťoch eliminovalo. Aktívne spolupracuje so štátnymi úradmi, neštátnymi subjektmi, a taktiež s policajnými zložkami.⁵⁰

Ďalším občianskym združením poskytujúcim pomoc je združenie *Pomoc obetiam násilia*, ktoré pomáha ľuďom, ktorí sa stali obeťami trestného činu, násilia alebo aj dopravnej nehody. Združenie má linku pomoci, ktorá funguje 12 hodín denne. Po telefonáte najprv odborník analyzuje problém klienta. Následne ho naviguje na jedno z regionálnych Centier pomoci, ktoré poskytnú bezplatnú a diskrétnu pomoc každej osobe, ktorá to potrebuje. V prípade potreby sa odborníci pôsobiaci v združení stretnú s klientom

48 §28 Zákona č. 274/2017 Z.z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

49 *Občianske združenie žena v tiesni* [online]. Dostupné na: <https://www.zenavtiesni.sk/about-us/> [cit. 2023-12-6].

50 *Ženy pomáhajú ženám* [online]. Dostupné na: <https://zpze.sk/#o-nas> [cit. 2023-12-6].

vo vopred dohodnutom termíne. Združenie spolupracuje s odborníkmi z rôznych oblastí, aby poskytlo komplexnú pomoc obetiam násilia. Títo odborníci zahŕňajú psychológov, právnikov a sociálnych pracovníkov.⁵¹

Obete trestných činov majú na Slovensku k dispozícii širokú škálu služieb. Vďaka internetu si každá obeť môže jednoducho a rýchlo vyhľadať informácie o združeniach, ktoré jej môžu pomôcť. Na stránke ministerstva spravodlivosti sú uvedené kontaktné údaje všetkých akreditovaných subjektov poskytujúcich pomoc obetiam trestných činov. Je dôležité sa nebáť a nehanbiť požiadať o pomoc. Tieto združenia boli vytvorené práve pre to, aby pomohli obetiam prekonať náročné obdobie.

⁵¹ *Pomoc obetiam násilia* [online]. Dostupné na: <https://www.ludialudom.sk/profil/detail/27232> [cit. 2023-12-6].

2 PRÁVA OBETÍ TRESTNÝCH ČINOV

Pre každú obeť je veľmi dôležité, aby mala možnosť uplatniť si svojej práva a dostať pomoc, ktorú potrebuje. V nasledujúcich kapitolách sa budeme venovať právam obetí trestných činov, ako ich upravuje Zákon o obetiach trestných činov.

2.1 Právo na informácie

Obet' má podľa §4 Zákona o obetiach trestných činov právo byť informovaná o svojom prípade. Informácie sú jej poskytnuté tak, aby jej pomohli pochopiť, čo sa deje a akým spôsobom môže chrániť svoje práva.

Akonáhle policajt zohľadní vek obete, jej rozumovú a vôľovú vyspelosť a zdravotný stav je povinný obeť informovať o:

- a.) postupoch týkajúcich sa trestného oznámenia,
- b.) subjektoch, ktoré jej poskytnú pomoc, taktiež aj kontaktné údaje na tieto subjekty
- c.) o možnostiach, kde jej bude poskytnutá nevyhnutná zdravotná starostlivosť,
- d.) o spôsobe ako môže získať právnu pomoc,
- e.) o jej právach a možnostiach ak potrebuje tlmočenie alebo preklad,
- f.) o možnostiach ako požiadať o pomoc, pokiaľ žije v inom členskom štáte Európskej únie,
- g.) o tom, ako sa môže domáhať spravodlivosti, ak jej práva boli v trestnom konaní porušené,
- h.) o tom, ako môže komunikovať s orgánmi činnými v trestnom konaní,
- i.) o tom, ako si môže uplatniť nárok na náhradu škodu, ktorá jej bola trestným činom spôsobená,
- j.) o možnosti požiadať o mediáciu v trestnom konaní,
- k.) o spôsoboch, ako je možné uzavrieť zmier.⁵²

Rovnako ako policajt, aj prokurátor má povinnosť po zohľadnení určitých faktorov, ako sú vek, psychický stav a rozumová vyspelosť obete, poskytnúť jej pri prvom kontakte vyššie spomenuté informácie.⁵³

2.2 Právo na poskytnutie odbornej pomoci

Podľa §5 Zákona o obetiach trestných činov majú obeť okrem vyššie spomenutého

⁵² §4 ods. 2 Zákona č. 274/2017 Z.z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

⁵³ §4 Zákona č. 274/2017 Z.z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov

práva na informácie aj právo na poskytnutie odbornej pomoci. Platí, že každá obeť má právo na pomoc odborníkov, ktorí jej pomôžu vyrovnať sa s následkami trestného činu. Odborná pomoc, ktorú môže obeť získať môže byť všeobecná alebo špecializovaná.

Pod všeobecnou odbornou pomocou si môžeme predstaviť činnosti ako je právna pomoc, ktorá smeruje k uplatneniu práv obete, ktoré jej zákon priznáva, psychologická pomoc, rady ako predchádzať opakovanej viktimizácii, a taktiež poskytnutie všetkých potrebných informácií.

Špeciálna odborná pomoc sa poskytuje obzvlášť zraniteľným osobám, ktorých pojem je vymedzený v prvej kapitole diplomovej práce. Ide o komplexnú pomoc, ktorá je prispôbená konkrétnym potrebám obete. Zahŕňa všeobecnú odbornú pomoc, krízovú psychologickú intervenciu a ďalšie formy pomoci, ktoré sú potrebné na to, aby obeť mohla prekonať následky trestného činu. Typickými znakmi krízovej situácie je napríklad okamžitá pomoc, teda má byť poskytnutá čo najskôr po vzniku krízovej situácie, redukcia ohrozenia, časové ohraničenie alebo intenzívny kontakt s obeťou trestného činu.⁵⁴ V prípade, že je ohrozené zdravie alebo dokonca život obzvlášť zraniteľnej osoby, má nárok na poskytnutie sociálnych služieb v zariadení núdzového bývania.

Tiež je dôležité spomenúť, že pri poskytovaní odbornej pomoci sa neprihliada na to či je obeť aktívna v trestnom konaní a ani na to či už v danej veci podala trestné oznámenie, pomoc je jej poskytnutá v súlade s jej osobitnými potrebami a rozsahu, ktorý je primeraný ujme.⁵⁵

Z §6 vyplýva, že subjekty, ktoré obetiam pomoc poskytujú majú povinnosť poskytnúť ju bez zbytočného odkladu. Pokiaľ ide o obzvlášť zraniteľnú osobu subjekt je povinný poskytnúť na požiadanie pomoc ihneď a bezplatne. Špecializovaná odborná pomoc sa poskytuje po dobu 90 dní, avšak v prípade, ak o to obeť požiada a je predpoklad, že je to skutočne potrebné, môže sa poskytovať aj dlhšie, dokonca aj po skončení trestného konania.⁵⁶ Všeobecná odborná pomoc sa poskytuje buď bezplatne alebo za poplatok. Subjekty, ktoré poskytujú všeobecnú odbornú pomoc obetiam trestných činov a získali dotáciu alebo iné finančné plnenie, sú povinné poskytovať túto pomoc bezplatne počas prvých 90 dní. Toto platí vtedy, ak závažnosť trestného činu odôvodňuje poskytnutie bezplatnej pomoci.

Subjekty, ktoré poskytujú všeobecnú odbornú pomoc obetiam trestných činov,

54 ŠPATENKOVÁ, N. a kol.: *Krízová intervence pro praxi*. 2. aktualizované a doplnené vyd. Praha : Grada Publishing, 2011, s. 16.

55 §5 Zákona č. 274/2017 Z.z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

56 ZÁHORA, J.: *Zákon o obetiach trestných činov- Komentár*. 1. vyd. Bratislava : Wolters Kluwer SR, 2018, 414 s.

ktoré nezískali dotáciu alebo iné finančné plnenie, môžu túto pomoc poskytovať za poplatok. Výnimkou je však prvá konzultácia s obeťou, ktorá sa poskytuje bezplatne.⁵⁷

2.3 Právna pomoc

Právna pomoc je pomoc obetiam, ktorá smeruje k pochopeniu jej práv a možností v súvislosti s trestným činom. Môže zahŕňať aj zastupovanie v trestnom konaní alebo v civilnom súdnom konaní. Túto pomoc obetiam poskytujú najmä advokáti alebo Centrum právnej pomoci.⁵⁸ Okrem advokátov a Centra právnej pomoci Trestný poriadok pripúšťa, aby obeť bola zastúpená aj splnomocnencom.

Okrem Zákona o obetiach trestných činov právnu pomoc upravuje aj Zákon č. 327/2005 Z.z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi. Tento zákon právnu pomoc definuje ako pomoc právnikov, ktorá je určená osobám, ktoré majú právo na poskytnutie právnej pomoci podľa zákona. Táto pomoc zahŕňa najmä poskytovanie právnych informácií, pomoc pri mimosúdnych konaniach, spisovanie podaní na súdy, zastupovanie v konaní pred súdmi a vykonávanie úkonov s tým súvisiacich. V niektorých prípadoch môže zahŕňať aj čiastočnú alebo úplnú úhradu nákladov s tým spojených.⁵⁹

2.4 Právo na ochranu pred druhotnou viktimizáciou alebo opakovanou viktimizáciou

Toto právo nám okrem Zákona o obetiach trestných činov upravuje aj Smernica 2012/29/EU. Druhotná viktimizácia je utrpenie, ktoré obeť zažíva v dôsledku toho, ako sa s ňou zaobchádza v rámci trestného konania alebo pri poskytovaní pomoci. Toto utrpenie môže byť spôsobené nesprávnym alebo možno necitlivým zaobchádzaním s obeťou zo strany orgánov verejnej moci, poskytovateľov pomoci, poskytovateľov zdravotnej starostlivosti, znalcov, tlmočníkov, obhajcov alebo oznamovacích prostriedkov.⁶⁰ Teda ide o ďalšie psychické zraňovania obete, ku ktorému dochádza po ukončení trestného činu v dôsledku sociálneho okolia obete.⁶¹ Zákon teda poskytuje ochranu obetiam pred touto druhotnou alebo opakovanou viktimizáciou, napríklad aj tým, že:

57 §6 Zákona č. 274/2017 Z.z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

58 §7 Zákona č. 274/2017 Z.z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

59 §4 Zákona č. 327/2005 Z.z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi a o zmene a doplnení zákona č. 586/2003 Z.z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 8/2005 Z.z.

60 §2 ods 1 Zákona č. 274/2017 Z.z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

61 HOLUBOVÁ, D.: *Psychologie pro právníky*. Plzeň : Aleš Čeňek, 2008, s. 221.

- a.) orgán činný v trestnom konaní alebo súd používajú vhodné miestnosti a prijímajú opatrenia, aby sa obeť nestretla s páchatelom alebo inou osobou, ktorá môže byť pre ňu nebezpečná,
- b.) lekárske vyšetrenie obete sa vykonáva len v prípade, ak je to nevyhnutné pre objasnenie trestného činu,
- c.) výsluch obzvlášť zraniteľnej osoby v prípravnom konaní sa uskutočňuje osobou rovnakého pohlavia ako je obeť, poprípade osobou pohlavia, ktoré si obeť sama určí,
- d.) ak tomu nebránia žiadne závažné dôvody, tlmočením výsluchu obzvlášť zraniteľnej obete sa spravidla zaoberá osoba pohlavia, ktoré si určí vypočúvaná osoba
- e.) obeť trestných činov by nemali byť vystavené intímnym otázkam, okrem prípadov kedy je to nevyhnutné pre objasnenie trestného činu.⁶²

Okrem týchto zásad platia aj iné opatrenia na ochranu obete pred druhotnou viktimizáciou. Napríklad výsluch obetí sa má uskutočniť čo najskôr po podaní trestného oznámenia príslušnému orgánu, výsluch by sa mal vykonávať vtedy, keď je to naozaj potrebné a počet výsluchov by mal byť čo najmenší a uskutočňovať by sa mali len vtedy, ak je to nevyhnutné. Ďalej platí, že obeť trestných činov môžu byť počas tohto výsluchu sprevádzané osobou, ktorá im poskytuje podporu. Výsluchy vedú skúsení odborníci, ktorí sú schopní obeti poskytnúť potrebnú pomoc. Obete trestných činov by nemali byť vystavené otázkam o ich súkromnom živote, ktoré nie sú relevantné pre trestný čin. Pokiaľ ide o obeť sexuálneho násillia, majú právo na to, aby ich výsluch viedla osoba rovnakého pohlavia, ak si to obeť tak želá.⁶³

2.5 Právo na odškodnenie

Obete násilných trestných činov majú nárok na odškodnenie zo strany štátu, ak spĺňajú podmienky, ktoré sú stanovené zákonom. Odškodnenie definujeme ako náhradu škody, ktorú obeť utrpela v dôsledku trestného činu a je poskytnuté buď priamo obeti alebo v jej prospech. Môže zahŕňať náhradu výdavkov, ktoré obeť vynaložila v súvislosti s trestným činom, napríklad náklady na liečenie, psychologické konzultácie alebo stratu na zárobku.⁶⁴ Obeť násilného trestného činu, ktorá má na území Slovenskej republiky trvalý pobyt alebo štátne občianstvo, má nárok na odškodnenie zo strany štátu. Rovnako je to aj v prípade, ak ide o cudzieho štátneho príslušníka, ktorému k ujme na zdraví došlo

⁶² §8 Zákona č. 274/2017 Z.z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

⁶³ ZÁHORA, J.: *Zákon o obetiach trestných činov- Komentár*.1. vyd. Bratislava : Wolters Kluwer SR, 2018, s. 232.

⁶⁴ HOLOMEK, J: *Viktimológia*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2011, s. 76-77.

na Slovensku, a ktorému to umožňuje medzinárodná zmluva. Obet' násilného trestného činu, ktorá má na Slovensku udelený azyl, doplnkovú ochranu, dočasné útočisko, pobyt alebo tolerovaný pobyt, má taktiež nárok na odškodnenie zo strany štátu.⁶⁵

Zákon okrem iného vymedzuje aj prípady, kedy síce ide o obet' násilného trestného činu, no nie je možné priznať jej odškodnenie. Ide o prípady, kedy už ujma bola uhradená iným spôsobom alebo tiež o prípad, kedy je obet' podozrivá zo spáchania takého istého trestného činu, kvôli ktorému sa považuje za obet' alebo dokonca bola sama zároveň páchatel'om trestného činu. Odškodnenie sa nepriznáva ani v prípade, že obet' súhlas na trestné stíhanie nedala. Obet' násilného trestného činu má nárok na odškodnenie zo strany štátu, ak bol páchatel' trestného činu, ktorým jej bola spôsobená ujma na zdraví, právoplatne odsúdený alebo ak bol oslobodený spod obžaloby z dôvodu, že nie je trestne zodpovedný pre nedostatok veku alebo nepríčetnosť. Ministerstvo spravodlivosti prístupňuje informácie o podmienkach odškodnenia na svojej webovej stránke, následne na základe písomnej žiadosti rozhoduje o tom, či obeti poskytne odškodnenie. Ak o odškodnení rozhodne kladne, toto odškodnenie aj vyplatí.⁶⁶

Okrem spomínaného zákona sa odškodňovaniu s cieľom vytvoriť akúsi jednotu medzi členskými štátmi, venuje aj Európsky dohovor o odškodňovaní obetí násilných trestných činov, z roku 1983, ktorý taktiež obsahuje zásady týkajúce sa odškodňovania obetí trestných činov. Ak obeť násilného trestného činu utrpeli ťažkú ujmu na zdraví alebo ak následkom trestného činu zomrel niekto, na kom boli závislí, štát je povinný poskytnúť takýmto osobám finančnú pomoc. Na základe dohovoru má obet' nárok na odškodnenie zo strany štátu aj v tom prípade, kedy páchatel' nebol nikdy odsúdený. Výška alebo poskytnutie odškodnenia môže byť ovplyvnené správaním obeť alebo žiadateľa pred, počas alebo po trestnom čine, ako aj závažnosťou spôsobenej ujmy alebo smrti. Obet' násilného trestného činu, ktorá je zároveň zapojená do organizovaného zločinu alebo je členom organizácie, ktorá pácha násilnú trestnú činnosť, môže mať nárok na odškodnenie znížený alebo zamietnutý.⁶⁷

2.6 Práva obetí podľa Deklarácie OSN a Smernice Európskeho parlamentu

Okrem vyššie spomínaného Zákona o obetiach trestných činov sa ich právam venuje aj Deklarácia OSN o základných princípoch spravodlivosti pre obeť trestného činu a zneužitia moci. Deklarácia OSN z roku 1985 o právach obetí trestných činov

⁶⁵ §10 Zákona č.274/2017 Z.z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

⁶⁶ §15 Zákona č.274/2017 Z.z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

⁶⁷ *Európsky dohovor o odškodňovaní obetí násilných trestných činov* [online]. Dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=275458> [cit. 2023-12-7]

je medzinárodným dokumentom, ktorý uznáva práva obetí trestných činov a zneužitia právomoci. Deklarácia vychádza z presvedčenia, že obeť trestných činov si zaslúžia úctu a rešpekt a definuje obeť ako osobu, ktorá utrpela ujmu v dôsledku trestného činu, či už ide o telesné alebo duševné poškodenie, citové utrpenie, ekonomickú škodu alebo porušenie základných práv. Taktiež stanovuje, že obeť trestných činov sú sa obeť považované bez ohľadu na to, či bol páchatel' zistený, obžalovaný alebo odsúdený.⁶⁸

Podľa deklarácie o obetiach trestných činov majú obeť nárok na určité práva. Ide najmä o:

- a.) právo obeť na dôstojné a súcitné zaobchádzanie,
- b.) právo na náhradu škody, ktorá im bola spôsobená, pričom táto náhrada musí byť spravodlivá, finančne únosná a prístupná,
- c.) právo byť informovaný o stave ich prípadu, toto právo je obzvlášť dôležité v prípade závažných trestných činov,
- d.) právo byť počúvaný, ich názory sú dôležité a musia byť zohľadnené pri rozhodovaní o ich prípade,
- e.) právo na podporu a pomoc od štátu počas celého trestného a súdneho procesu,
- f.) právo na to, aby ich súkromie bolo rešpektované,
- g.) právo na to, aby sa cítili bezpečne, rovnako ako ich príslušníci rodiny,
- h.) právo na to, aby ich prípad bol prerokovaný a rozhodnutý v primeranej lehote. To platí aj pre výkon rozhodnutia o náhrade škody.
- i.) právo využívať neformálne mechanizmy na riešenie sporov, tieto mechanizmy môžu byť jednoduchšie a rýchlejšie ako súdne konanie a môžu pomôcť obetiam dosiahnuť zmier a odškodnenie,
- j.) právo na to, aby im štát poskytol pomoc, ktorá je potrebná na to, aby sa zotavili z následkov trestného činu, pomoc môže zahŕňať materiálnu pomoc, zdravotnú starostlivosť, psychologickú pomoc a sociálne služby,
- k.) právo byť informovaný o tom, aká pomoc im môže byť poskytnutá.⁶⁹

Ďalšie práva, ktorými obeť trestných činov disponujú, zakotvuje Smernica Európskeho parlamentu a Rady z 25. októbra 2012, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany detí trestných činov a ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2001/220/SVV.

⁶⁸ Záverečné vyhlásenie Komisie ECOSOC pre postavenie žien k násiliu na ženách [online]. Dostupné na: <https://www.gender.gov.sk/zastavmenasilie/informacie/osn/> [cit. 2023-12-7]

⁶⁹ KURUC, P. (ed.): *Obete kriminality a ich práva*. 1. vydanie, Žilina : Spoločnosť pre trestné právo a kriminológiu, 2015, s. 132.

Smernica má za cieľ zabezpečiť, aby obeť trestných činov mali prístup k informáciám, podpore, ochrane a možnosti zúčastniť sa na trestnom konaní. Obete trestných činov musia byť vnímané ako rovnocenné osoby a musia byť s nimi zaobchádzané s ohľadom na ich individuálne potreby a skúsenosti. To platí pri každom kontakte s orgánmi činnými v trestnom konaní alebo službami na podporu obetí. Pri rozhodovaní o ďalšom postupe v prípade dieťaťa je dôležité brať do úvahy jeho potreby, záujmy, názory a obavy. Dieťa, jeho rodičia alebo iný zákonný zástupca musia byť informovaní o všetkých opatreniach alebo právach, ktoré sa ho týkajú.⁷⁰

Smernica uvádza zoznam práv, ktoré by mali byť poskytované obetiam trestných činov:

- a.) každý má právo byť počúvaný a mať pocit, že ho ostatní chápu,
- b.) právo byť informovaný o svojich právach a možnostiach už pri prvom kontakte s orgánmi činnými v trestnom konaní,
- c.) právo na tlmočenie a preklad všetkých relevantných dokumentov,
- d.) právo na to, aby im boli uhradené výdavky, ktoré im vznikli v súvislosti s trestným konaním,
- e.) právo na to, aby mu bola vrátená vec, ktorá mu bola nezákonne odobratá alebo poškodená,
- f.) právo na to, aby sa s nimi páchateľ trestného činu nemohol stretávať alebo inak kontaktovať,
- g.) pokiaľ ide o detské obeť trestných činov, tie majú právo na to, aby počas celého trestného konania boli chránené.⁷¹

⁷⁰ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EÚ z 25. októbra 2012, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov a ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2001/220/SVV. Úradný vestník Európskej únie, 14.11.2012, I. 315/57 – 73.

⁷¹ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EÚ z 25. októbra 2012, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov a ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2001/220/SVV. Úradný vestník Európskej únie, 14.11.2012, I. 315/57 – 73.

3 OBETE NÁSILIA

Násilie je forma agresívneho správania, pri ktorej jedna osoba alebo skupina ľudí úmyselne spôsobuje fyzickú alebo psychickú ujmu druhej osobe alebo skupine ľudí. O násilie ide aj v prípade akéhokoľvek iného konania, ktoré má negatívny vplyv na život, psychické alebo fyzické zdravie alebo osobný rozvoj obeť. Neodmysliteľnou súčasťou násilia je bolesť alebo hrozba bolesti. Násilie, ktoré spôsobuje bolesť, zbavuje obeť jej moci a zároveň je prejavom moci páchatel'a nad ňou. Páchatel' násilia si chce obeť podmaniť a získať nad ňou kontrolu.⁷²

Aj keď sa definície násilia môžu líšiť v detailoch, všetky sa zhodujú na tom, že :

- a.) násilie je vždy nespravodlivé, kým v konflikte sa obe strany snažia dosiahnuť svoje ciele, násilie je, keď jedna strana silou presadí svoje záujmy na úkor druhej strany,
- b.) násilie je akýkoľvek čin, ktorý núti alebo zastrašuje inú osobu, aby urobila niečo, čo nechce, alebo aby neurobila niečo, čo chce.
- c.) násilie je akákoľvek forma správania, ktorá spôsobuje utrpenie alebo ujmu inej osobe a fyzický kontakt nie je nevyhnutný pre to, aby bolo násilie násilím,
- d.) psychické násilie je forma násilia, ktorá sa zameriava na psychickú pohodu obeť. Môže spôsobiť, že sa obeť cíti izolovaná, vystrašená alebo bezmocná,
- e.) ak niekto vidí, že sa deje násilie, a nerobí nič preto, aby ho zastavil, ide tiež o formu násilia.⁷³

V právnych predpisoch nie je pojem násilia definovaný, avšak jeho hlavným znakom je zavinenie. Ide teda o konanie páchatel'a, ktorým chce zámerne spôsobiť obeť ujmu.⁷⁴

Násilie môže mať rôzne podoby. Môže ísť o násilie na deťoch, ktorému je venovaná kapitola 3.4. Tiež násilie partnerov, v ktorých je v 90% obeťou žena. Ďalej tiež násilie detí voči rodičom, zväčša ide o starých ľudí. A násilie voči členom rodiny, ktorí sú fyzicky alebo mentálne postihnutí. Obete násilia sú často ľudia, ktorí sú v akejsi zraniteľnej pozícii oproti páchatel'ovi.⁷⁵

⁷² Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky [online]. Dostupné na: <https://www.nsud.sk/data/att/272/21869.c61378.pdf> [cit. 2023-12-8].

⁷³ Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky [online]. Dostupné na: <https://www.nsud.sk/data/att/272/21869.c61378.pdf> [cit. 2023-12-8].

⁷⁴ Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky [online]. Dostupné na: <https://www.nsud.sk/data/att/272/21869.c61378.pdf> [cit. 2023-12-8].

⁷⁵ KNÁPKOVÁ, D., TÓTHOVÁ, M.: Deti ako obeť domáceho násilia. In *Dny práva- 2010- Days of Law*, 1. ed. Brno : Masaryk University, 2010. Dostupné na internete: [https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/07_nasili/Tothova_Marcela_\(1795\).pdf](https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/07_nasili/Tothova_Marcela_(1795).pdf) [cit. 2023-12-8].

Ochrana ohrozených osôb je zakotvená v rôznych právnych oblastiach, ktoré sa navzájom dopĺňajú a podporujú. Ústavné právo garantuje ohrozeným osobám základné práva a slobody, ktoré sú základom pre ich ochranu. Trestné právo stanovuje tresty za činy, ktoré ohrozujú ohrozené osoby, a tým odrádza od ich páchania. Občianske právo poskytuje ohrozeným osobám možnosť domáhať sa náhrady škody, ktorú utrpeli v dôsledku násillia. Správne právo umožňuje štátu prijímať opatrenia na ochranu ohrozených osôb, ako je napríklad poskytovanie sociálnych služieb alebo evakuácia osôb z ohrozenej oblasti.

V prípade, že násillie dosiahne závažnú formu a intenzitu, ide o trestný čin, ktorým sa zaoberajú orgány činné v trestnom konaní. Tieto orgány vyšetrujú trestný čin a rozhodujú o tom, či páchatel'a potrestajú. Trestný zákon v § 208 hovorí o situáciách, v ktorých jedna osoba v blízkom alebo zverenom vzťahu opakovane alebo systematicky fyzicky alebo psychicky napáda druhú osobu. Ako príklady možno uviesť situácie kedy páchatel' obet':

- a.) udiera, kope, zraňuje, uráža, hanobí, špehuje, manipuluje pomocou citov,
- b.) bezdôvodne odopiera jej základné potreby, ako je jedlo, spánok či umývanie sa,
- c.) núti k činnosti, ktorá je pre obet' fyzicky alebo psychicky náročná,
- d.) ohrozuje jej zdravie tým, že obet' vystavuje škodlivým látkam,
- e.) bráni obeti užívať majetok, ku ktorému má právo.⁷⁶

Trestný zákon predvída aj situáciu kedy páchatel' svoju obet' násillím, hrozbou násillia alebo hrozbou inej ťažkej ujmy núti, aby niečo robil, neurobil alebo znášal, v tom prípade ide o trestný čin vydierania.⁷⁷

Pokiaľ ide o sexuálne násillie, jeho definícia sa nachádza v §200. Tu páchatel' svoju obet' prostredníctvom násillia tlačí k vykonávaniu rôznych sexuálnych praktík.⁷⁸ Pokiaľ páchatel' žene násillím alebo hrozbou násillia odopiera možnosť slobodne rozhodnúť o tom, či chce mať pohlavný styk, alebo kto využije jej bezbrannosť na rovnaký účel, spácha trestný čin znásillnenia.⁷⁹

3.1 Ženy ako obeť násillia

Násillie na ženách je porušením ľudských práv a formou diskriminácie žien, pretože je založené na predpoklade, že ženy sú podriadené mužom. Toto násillie je škodlivé nie len pre ženy, ale aj pre spoločnosť ako celok. Podľa policajných štatistík

⁷⁶ §208 Zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov.

⁷⁷ §189 Zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov.

⁷⁸ §200 Zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov.

⁷⁹ §199 Zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov.

je domáce násilie na ženách oveľa častejšie ako násilie páchané na verejnosti. Domáce násilie je forma násilia, ktoré sa vyskytuje v rámci rodiny alebo domácnosti.⁸⁰ Až 70 % násilných trestných činov spáchaných na ženách sa odohralo v ich vlastných domovoch. Domáce násilie nie je len ojedinelým incidentom, ale skôr chronickým problémom, ktorý sa časom zhoršuje.⁸¹ Štúdia Agentúry EÚ pre základné práva (FRA) z roku 2014 odhalila, že násilie na ženách je v Európskej únii vážnym problémom. Podľa štúdie bola každá tretia žena v EÚ obeťou fyzického alebo sexuálneho násilia aspoň raz vo svojom živote po dosiahnutí veku 15 rokov.⁸²

Je dôležité si uvedomiť, že násilie voči ženám sa netýka len sociálne slabších alebo problémových rodín. Mýtus, že násilie sa vyskytuje len v týchto rodinách, môže spôsobiť, že obeť sa boja o reakciu svojich blízkych alebo okolia, ak o násilí v ich rodine povedia. Domáce násilie nie je súkromnou záležitosťou, ale je to problém, ktorý sa týka celej spoločnosti a štát má povinnosť zasiahnuť v prípadoch domáceho násilia, pretože týraná žena sa sama nedokáže postaviť násilníkovi. Niektorí ľudia si myslia, že ženy si násilie vymýšľajú, aby získali určité výhody. To však nie je pravda. Oveľa častejšie sa stáva, že ženy násilie skrývajú, aby sa vyhli ďalšej traume alebo aby ochránili svoje deti. Násilie v domácnosti je vážny problém, ktorý má negatívny dopad na obeť. Je dôležité si uvedomiť, že násilie je vždy zodpovednosťou násilníka, nie obeť, a to bez ohľadu na to, ako sa žena správa, a tiež to, že ženy si násilníkov nevyberajú, násilie sa vo väčšine prípadov neprejavuje hneď na začiatku vzťahu. Mnohí ľudia si myslia, že ženy sú za domáce násilie zodpovedné, pretože naďalej zostávajú v týchto vzťahoch. Toto tvrdenie má ďaleko od pravdy. Obeť domáceho násilia sa často cíti vystrašená a bezmocná, závislá od svojich partnerov finančne, emocionálne aj sociálne. To im sťažuje opustiť násilný vzťah. Okrem toho, aj keď žena od násilníka odíde, nemusí to znamenať, že tým násilie skončí. Násilník sa totiž môže snažiť získať ženu späť a násilie dokonca môže byť ešte intenzívnejšie ako doposiaľ.⁸³

Pokiaľ ide o násilníckych partnerov, existuje niekoľko charakteristických znakov, ktorými sa vyznačujú. Patria sem napríklad pocity nízkej sebaúcty, kedy násilník má pocit, že nie je dosť dobrý a násilie je spôsob, ako si tento pocit kompenzuje. Nedostatok sociálnych zručností, nedostatok sociálnej podpory, nadmerná konzumácia alkoholu a drog v minulosti či psychické poruchy v minulosti sú tiež vlastnosti, ktorými násilníci

80 *Metodika k poskytovaniu komplexnej podpory a ochrany ženám zažívajúcim násilie a ich deťom* [online]. Dostupné na: https://www.zastavmenasilie.gov.sk/resources/data/dokument_metodika_k_poskytovaniu_komplexnej_podpory.pdf [cit. 2023-12-7].

81 VALLOVÁ, J.: Násilie páchané na ženách ako prejav agresie a formy porušovania ľudských práv a možnosti riešenia. In *Humanum 19 (4)* 2015, s. 127-140.

82 *Súhrnná správa o rodovej rovnosti za rok 2017*. [online]. Dostupné na: <https://www.gender.gov.sk/suhrnna-sprava-o-rodovej-rovnosti-za-rok-2017/> [cit. 2023-12-8].

83 VALLOVÁ, J.: Násilie páchané na ženách ako prejav agresie a formy porušovania ľudských práv a možnosti riešenia. In *Humanum 19 (4)* 2015, s. 127-140.

zvyknú disponovať. Tiež sem patrí panovačnosť, kedy chce násilník obeť ovládať, čo vedie k manipuláciám a násiliu. Žiarlivosť, obavy z opustenia, nedostatok empatie voči nadmerne závislým obetiam, finančné problémy, problémy s bývaním, trpenia násilia v detstve alebo iné rôzne náročné životné udalosti.⁸⁴

Obete domáceho násilia sa taktiež vyznačujú určitými vlastnosťami. Ako príklad možno uviesť:

- a.) pocit, že nie sú dost' dobré,
- b.) závislosť od partnera, ktorá môže byť v rôznych oblastiach, napríklad peniaze alebo bývanie,
- c.) depresia alebo úzkosť,
- d.) izolácia od rodiny, priateľov, blízkych,
- e.) poddajné správanie voči partnerovi,
- f.) vnútorné obviňovanie seba samých z násilia, ktorému čelia,
- g.) obeť s veľmi často uchylujú k alkoholu alebo k drogám.⁸⁵

Je však veľmi dôležité uvedomiť si, že ako násilník, tak aj obeť domáceho násilia je individuálna osobnosť a nemusí disponovať súčasne všetkými spomenutými vlastnosťami.

Násilie na ženách je problém, ktorý sa netýka len domáceho násilia. Ženy môžu byť vystavené násiliu aj v rôznych iných prostrediach. Ide napríklad o násilie či obťažovanie:

- a.) telefonickým spojením alebo posielaním listov,
- b.) sexuálne návrhy alebo sexuálne násilie od mužov, pričom nejde o partnerov žien,
- c.) pokus o sexuálny styk sprevádzaný vyhrážkami, zvalením na zem, zatláčaním do kúta a podobnými praktikami,
- d.) fyzické napadnutie od muža, ktorý nebol ich partnerom,
- e.) sexuálne obťažovanie na pracovisku, či už od nadriadeného alebo spolupracovníka.⁸⁶

3.2 Násilie na ženách a jeho následky

Domáce násilie je pre ženy nielen fyzicky a psychicky náročné, ale má na ne aj dlhodobé následky. Najčastejšie ide o psychické následky, ktoré prežíva takmer každá

84 VALLOVÁ, J.: Násilie páchané na ženách ako prejav agresie a formy porušovania ľudských práv a možnosti riešenia. In *Humanum 19 (4)* 2015, s. 127-140.

85 VALLOVÁ, J.: Násilie páchané na ženách ako prejav agresie a formy porušovania ľudských práv a možnosti riešenia. In *Humanum 19 (4)* 2015, s. 127-140.

86 *Analýza situácie v oblasti násilia páchaného na ženách (Podkladový materiál na vypracovanie Národného akčného plánu pre prevenciu a elimináciu násilia páchaného na ženách)* [online]. Dostupné na: https://hsr.rokovania.sk/data/att/58658_subor.rtf [cit. 2023-12-8].

z obetí. Pri psychických následkoch ide najmä o úzkosti, depresiu, stratu sebavedomia, poruchy spánku a celkový problém s udržiavaním starých a nadväzovaním nových vzťahov.⁸⁷

Sexuálne násilie môže mať na obeť okrem psychických problémov aj fyzické následky, ako sú pohlavne prenosné infekcie, neželané tehotenstvo a gynekologické problémy.⁸⁸

Domáce násilie môže mať na ženy aj ekonomické dôsledky. Môžu mať problémy v práci, pretože sú vystrašené, stresované alebo traumatizované. To môže viesť k zníženiu príjmu alebo dokonca k strate zamestnania. Domáce násilie môže mať na ženy aj sociálne následky. Obete sa často izolujú od spoločnosti, pretože sa cítia hanblivo, odcudzene alebo nepochopene. Táto izolácia môže byť pre ženy veľmi náročná a môže im sťažiť návrat do normálneho života.

3.3 Ochrana obetí v prípade domáceho násillia

Násilie na ženách je vážny problém, ktorý má dlhoročné dôsledky. Vďaka úsiliu ženských mimovládnych organizácií sa tento problém stal viditeľnejším a medzinárodné organizácie sa začali venovať jeho riešeniu. Rada Európy je jednou z organizácií, ktoré sa tomuto problému venujú. V roku 2011 prijala Dohovor o násilí na ženách, ktorý je dôležitým krokom vpred v tejto oblasti. Slovensko by malo urobiť viac v boji proti násiliu na ženách. Medzinárodná organizácia OSN odporúča prijať komplexné opatrenia, ktoré by zahŕňali všetky formy násillia, ktoré ženy zažívajú. Na národnej úrovni sa do tohto problému zapájajú ministerstvá a inštitúcie, ako napríklad ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny, ministerstvo vnútra, ministerstvo spravodlivosti či ministerstvo zdravotníctva. Tento problém si však vyžaduje aj angažovanosť miest a obcí, ktoré môžu poskytovať obetiam pomoc, vzdelávať verejnosť o domácom násilí a spolupracovať s ostatnými inštitúciami.⁸⁹

Domáce násilie sa často začína malými skutkami, ako sú napríklad nadávky, vyhrážky alebo fyzické násilie s nižšou intenzitou. Tieto skutky však môžu byť pre ohrozenú osobu veľmi stresujúce a môžu mať negatívny vplyv na jej fyzické a psychické zdravie. Je preto dôležité, aby bola ohrozená osoba chránená aj v týchto

87 *Násilie páchané na ženách: celoeurópsky prieskum. Stručný prehľad výsledkov.* [online]. Dostupné na: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-at-a-glance-oct14_sk.pdf [cit. 2023-12-8].

88 OČENÁŠOVÁ, Z.: *Centrá pre obeť sexuálneho násillia- model multiinštitucionálnej intervencie.* Bratislava : Inštitút pre výskum práce a rodiny, 2017. s. 6.

89 VALLOVÁ, J.: Násilie páchané na ženách ako prejav agresie a formy porušovania ľudských práv a možnosti riešenia. In *Humanum 19 (4)* 2015, s. 127-140.

prípadoch. V prípade, že násilie eskaluje, môže dôjsť k vážnym zraneniam alebo dokonca k smrti ohrozovanej osoby. Dôsledným včasným zásahom orgánov činných v trestnom konaní je možné predísť týmto vážnym následkom.⁹⁰

Obet' domáceho násilia, ktorá má skutočnú obavu o svoj život alebo zdravie, by mala okamžite kontaktovať políciu. Polícia môže poskytnúť ochranu obeti a začať vyšetrovanie násilia. Právo na pomoc od polície je zakotvené v zákone. Policajti sú povinní poskytnúť pomoc každému, kto ju potrebuje.⁹¹ Ak policajti na základe zistených skutočností majú dôvodné obavy, že osoba, ktorá spolu býva s ohrozenou osobou, ju môže ohroziť na živote, zdraví, slobode alebo ľudskej dôstojnosti, môžu ju z bytu alebo domu vykázať a zakázať jej vstup do obydľia počas nasledujúcich 14 dní, tiež môže páchateľa zaistiť alebo zadržať. Policajti môžu vykázať z bytu alebo domu osobu, ktorá ohrozuje inú osobu, aj vtedy, keď sa táto osoba v byte alebo dome nenachádza. Ak je osoba vykázaná zo spoločného obydľia, musí sa zdržiavať mimo dosahu ohrozenej osoby. Policajt vykázanéj osobe slovne oznámi, že je vykázaná zo spoločného obydľia, a tiež kontroluje, či vykázaná osoba dodržiava zákaz vstupu do obydľia.⁹² Ak polícia zistí, že násilník je pre seba alebo iných ľudí nebezpečný, alebo že je pravdepodobné, že bude pokračovať v násilí, môže ho zadržať a vziať na policajnú stanicu. Pri odovzdaní musí policajt spolu s osobou odovzdať aj záznam o zaistení osoby, ktorý obsahuje informácie o tom, prečo a kedy bola osoba zaistená.⁹³ Ak je zrejmé, že násilník ohrozuje obet' a existujú dôkazy o tom, že spáchal trestný čin, polícia ho môže zadržať. Policajt, ktorý zadržal osobu, alebo ktorému bola odovzdaná zaistená osoba, musí bezodkladne informovať prokurátora o tom, že zadržanie vykonal. Následne prokurátor môže podať obžalobu a zadržanú osobu odovzdať súdu, aby rozhodla, akým spôsobom bude potrestaná.⁹⁴

Aj v tomto prípade však má obet' viacero možností, ako získať pomoc. požiadať o pomoc rôzne inštitúcie alebo osoby. Môže sa obrátiť na políciu, advokátov alebo Centrum právnej pomoci. Pomoc jej tiež môže poskytnúť obec, ktorá môže napríklad zabezpečiť náhradné bývanie alebo poskytnúť informácie o organizáciách, ktoré poskytujú pomoc a poradenstvo obetiam domáceho násilia.⁹⁵ Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny alebo iné subjekty, ktoré bližšie špecifikuje zákon č. 195/1998 Z.z. o sociálnej pomoci a zákon č. 305/2005 Z.z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele. Úrad práce sociálnych vecí a rodiny má v každom okrese na Slovensku detašované pracovisko,

90 VALLOVÁ, J.: Násilie páchané na ženách ako prejav agresie a formy porušovania ľudských práv a možnosti riešenia. In *Humanum* 19 (4) 2015, s. 127-140.

91 §72 Zákona č. 171/1993 Z.z. Zákon Národnej rady Slovenskej republiky o Policajnom zbore.

92 §27 Zákona č. 171/1993 Z.z. Zákon Národnej rady Slovenskej republiky o Policajnom zbore.

93 §19 Zákona č. 171/1993 Z.z. Zákon Národnej rady Slovenskej republiky o Policajnom zbore.

94 §85 Zákona č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok.

95 POLÁK, P., TITLOVÁ, M.: *Kriminologické možnosti riešenia domáceho násilia*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2007, s. 202.

ktoré poskytuje pomoc ľuďom, ktorí ju potrebujú. Ak sa obeť domáceho násillia obráti na tento orgán štátnej správy, je povinný zaoberať sa jej situáciou a poskytnúť jej informácie o tom, ako môže svoju situáciu riešiť.⁹⁶ Obete násillia alebo ich blízki môžu kedykoľvek vyhľadať pomoc na linke pomoci obetiam alebo linke detskej istoty. Tieto linky poskytujú poradenstvo a podporu 24 hodín denne. Výber konkrétnej pomoci závisí od toho, aké vážne je násillie. Ďalšou možnosťou je obrátiť sa na intervenčné a azylové domy, ktoré poskytujú rôzne služby, ktoré obeti pomôžu prekonať násillie a začať nový život. Rovnako je dôležité spomenúť krízové strediská, ktoré taktiež zohrávajú dôležitú úlohu pri ochrane obetí trestných činov. Sú otvorené pre obete domáceho násillia všetkých vekových kategórií, vrátane detí a dospelých. Služby krízových stredísk sú zvyčajne bezplatné.⁹⁷ V neposlednom rade máme aj systém zdravotnej starostlivosti. Lekári a lekárkyně môžu byť nápomocní pri dokazovaní domáceho násillia, nakoľko môžu zaznamenať rôzne dôkazy o násillí, vrátane fyzických zranení, psychologických problémov v lekárskej správe. Tá je následne cenným dôkazom v trestnom konaní.⁹⁸ Zdravotnícke zariadenia musia okamžite oznámiť všetky prípady, pri ktorých existuje podozrenie, že k poškodeniu zdravia alebo smrti mohlo dôjsť v dôsledku násillia zo stany inej osoby.⁹⁹ Každá obeť si musí sama rozhodnúť, akú pomoc potrebuje a ktorá je pre ňu najvhodnejšia.

3.4 Deti ako obeť násillia

Rodina by mala byť miestom bezpečia a lásky, ale bohužiaľ je to miesto, kde sa deti často stávajú obeťami násillia. Je to preto, že sú slabšie a ľahšie manipulovateľné ako dospelí. Deti tvoria približne tretinu svetovej populácie. Podľa UNICEF je na svete približne 56 miliónov detí, ktoré zažívajú násillie alebo agresiu v rodine. Podľa štatistík sa s bitkou v rodine stretáva približne 16 % detí. Najvyššie percento detí, ktoré zažívajú fyzické násillie v rodine, je v strednej Európe, kde je to až 21 %. Koľko detí je na Slovensku týraných a zanedbávaných, nie je presne známe. Odhady hovoria o jednom až dvoch percentách, ale tieto odhady sú založené na neoficiálnych údajoch. Deti sú najzraniteľnejšou skupinou obyvateľstva, ktorá je vystavená domácejmu násilliu. Najčastejšie formy tohto násillia sú opakované fyzické a psychické útoky, ako aj verbálne vyhrážanie. Dve tretiny detí, ktoré sú obeťami domáceho násillia, sú mladšie ako tri roky. Vývin dieťaťa, ktoré vyrastá v domácnosti, kde je bežné násillie, môže byť vážne

96 POLÁK, P., TITLOVÁ, M.: *Kriminologické možnosti riešenia domáceho násillia*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2007, s. 201.

97 POLÁK, P., TITLOVÁ, M.: *Kriminologické možnosti riešenia domáceho násillia*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2007, s. 203.

98 *Analýza situácie v oblasti násillia páchaného na ženách (Podkladový materiál na vypracovanie Národného akčného plánu pre prevenciu a elimináciu násillia páchaného na ženách)* [online]. Dostupné na: https://hsr.rokovania.sk/data/att/58658_subor.rtf [cit. 2023-12-8].

99 §14 Zákona č. 277/1994 Z.z. Národnej rady Slovenskej republiky o zdravotnej starostlivosti.

poškodený.¹⁰⁰ Násilie má okrem iného aj negatívny vplyv na duševné a fyzické zdravie dieťaťa.¹⁰¹ Okrem toho týrané deti majú vyššie riziko, že sa stanú tyranmi.¹⁰²

V anglosaskej literatúre sa syndróm týraného, zneužívaného a zanedbávaného dieťaťa označuje ako CAN, čo je skratka pre Child Abuse and Neglect. Tento pojem zahŕňa nielen aktívne formy ubližovania, ako je fyzické alebo psychické týranie, ale aj rôzne pasívne formy, ako je napríklad zanedbanie. CAN syndróm má niekoľko foriem. Patrí sem:

- telesné týranie aktívnej povahy,
- telesné týranie pasívnej povahy,
- psychické týranie aktívnej povahy,
- psychické týranie pasívnej povahy,
- sexuálne zneužívanie,
- sexuálne zneužívanie pasívnej povahy.¹⁰³

Fyzické týranie detí je jednou z najzávažnejších foriem syndrómu CAN. Môže spôsobiť rôzne telesné zranenia, vrátane modrín, zlomenín, krvácania, dusenia, otravy a dokonca aj smrti. Medzi prejavy fyzického týrania patria taktiež , škrabance, popáleniny, , poškodenia orgánov a mozgu. Fyzické týranie môže zahŕňať aj poškodenia genitálií pri sexuálnom zneužívaní.¹⁰⁴ Telesné týranie pasívnej povahy je forma násilia, pri ktorej rodičia alebo iní opatrovatelia detí neplnia svoje povinnosti voči nim. Môže sa to prejavovať rôznymi spôsobmi, vrátane nedostatočnej výživy, zlého bývania, nedostatku oblečenia, zdravotnej starostlivosti alebo výchovnej starostlivosti.

Psychické týranie aktívnej povahy je forma násilia, pri ktorej rodičia alebo iní opatrovatelia detí používajú slovné alebo neverbálne správanie na to, aby dieťa ponižovali, zastrášovali alebo stresovali. Aktívnym psychickým týraním môže byť dieťa vystavené rôznym formám zneužívania, ako sú napríklad ponižovanie, vyhrážanie, izolácia, ignorovanie alebo manipulácia. Tieto skúsenosti môžu mať na dieťa dlhodobé negatívne účinky, ktoré sa môžu prejaviť v rôznych oblastiach jeho života.¹⁰⁵ Pasívne psychické

100 ELLIOT, J., PLACE, M.: *Dítě v nesnázích*. Praha : Grada Publishing, 2002, s. 94.

101 BODNÁROVÁ, B., FILADELFIOVÁ, J.: *Domáce násilie na Slovensku*. Bratislava : Medzinárodné stredisko pre štúdium rodiny, 2002, s. 79.

102 MARREWA, A.: *Nenechte si ubližovať*. Praha : Portál, 2002, s.177.

103 KNÁPKOVÁ, D., TÓTHOVÁ, M.: Deti ako obe domáceho násilia. In *Dny práva- 2010- Days of Law*, 1. ed. Brno : Masaryk University, 2010. Dostupné na internete: [https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/07_nasili/Tothova_Marcela_\(1795\).pdf](https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/07_nasili/Tothova_Marcela_(1795).pdf) [cit. 2023-12-8].

104 KNÁPKOVÁ, D., TÓTHOVÁ, M.: Deti ako obe domáceho násilia. In *Dny práva- 2010- Days of Law*, 1. ed. Brno : Masaryk University, 2010. Dostupné na internete: [https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/07_nasili/Tothova_Marcela_\(1795\).pdf](https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/07_nasili/Tothova_Marcela_(1795).pdf) [cit. 2023-12-8].

105 KNÁPKOVÁ, D., TÓTHOVÁ, M.: Deti ako obe domáceho násilia. In *Dny práva- 2010- Days of Law*, 1. ed. Brno : Masaryk University, 2010. Dostupné na internete: [https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/07_nasili/Tothova_Marcela_\(1795\).pdf](https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/07_nasili/Tothova_Marcela_(1795).pdf) [cit. 2023-12-8].

týranie, teda zanedbanosť, môže mať vážne následky na psychický a sociálny vývoj dieťaťa. Môže spôsobiť zníženie schopnosti nadviazať emocionálny kontakt, intelektové zaostávanie alebo poruchy sociálneho vývoja.¹⁰⁶

Dalším spomenutým je sexuálne násilie, ktoré je možné deliť na dotykové alebo bezdotykové. Pri dotykovom dochádza ku fyzickému kontaktu páchateľa a dieťaťa, kedy ide o rôzne sexuálne hry, ohmatávanie alebo sexuálny styk. Bezdotykové sexuálne násilie sa môže prejavovať tým, že páchateľ dieťa núti, aby sa prizeralo určitým sexuálnym praktikám alebo môže ísť o vyhotovovanie fotografií alebo videozáznamu. Výskumy ukázali, že sexuálne zneužívanie dieťaťa môže mať vážne následky na jeho psychosexuálny vývoj. Môže viesť k rôznym psychickým problémom, ako sú depresia, úzkosť, posttraumatická stresová porucha, poruchy osobnosti a dokonca aj k vzniku závažných psychických chorôb. Zneužívanie detí je problém, ktorý sa netýka len mladých mužov. Ženy a muži v staršom veku môžu byť tiež páchateľmi. Je dôležité byť si toho vedomí a chrániť deti pred zneužívaním.¹⁰⁷

Šikanované deti sa často cítia vystrašené a bezmocné. Nevedia, ako sa majú brániť pred agresorom, a preto sa často zľaknú a podrobia sa. Niekedy sa môže stať, že šikanované dieťa je fyzicky silné, ale nemá dostatočné sebavedomie, aby sa agresorovi postavilo. Obeťou šikany sa často stáva dieťa, ktoré je nejakým spôsobom odlišné od ostatných. Môže to byť dieťa, ktoré je inteligentnejšie, talentovanejšie, alebo naopak, má nejaké zdravotné problémy alebo psychické problémy. Môže to byť aj dieťa, ktoré je jednoducho iné, napríklad má iné záujmy alebo hodnoty ako ostatné deti.¹⁰⁸

Deti, ktoré sú obeťami domáceho násillia, sa dajú rozdeliť do niekoľkých kategórií na základe rôznych faktorov. Prvou skupinou detí, ktoré sú obeťami domáceho násillia, sú deti, ktoré sú považované za ľahšie ovládateľné a zneužívateľné. Môžu byť fyzicky alebo psychicky slabšie ako ich agresor, alebo môžu mať iné charakteristiky, ktoré ich robia zraniteľnejšími. Druhou skupinou detí, ktoré sú obeťami domáceho násillia, sú deti, ktoré sa stali obeťou náhodne. Tieto deti sa často snažia brániť a môžu dokonca agresora zraniť. To môže viesť k eskalácii násillia, pretože agresor sa môže cítiť ohrozený alebo ponížený. Tretou skupinou detí, ktoré sú obeťami domáceho násillia, sú deti, ktoré sa správajú inak ako ostatní. Môžu byť hlučné, nepokojné alebo sa odmietajú prispôbiť pravidlám. Tieto

106 KNÁPKOVÁ, D., TÓTHOVÁ, M.: Deti ako obeť domáceho násillia. In *Dny práva- 2010- Days of Law*, 1. ed. Brno : Masaryk University, 2010. Dostupné na internete: [https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/07_nasili/Tothova_Marcela_\(1795\).pdf](https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/07_nasili/Tothova_Marcela_(1795).pdf) [cit. 2023-12-8].

107 KNÁPKOVÁ, D., TÓTHOVÁ, M.: Deti ako obeť domáceho násillia. In *Dny práva- 2010- Days of Law*, 1. ed. Brno : Masaryk University, 2010. Dostupné na internete: [https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/07_nasili/Tothova_Marcela_\(1795\).pdf](https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/07_nasili/Tothova_Marcela_(1795).pdf) [cit. 2023-12-8].

108 KNÁPKOVÁ, D., TÓTHOVÁ, M.: Deti ako obeť domáceho násillia. In *Dny práva- 2010- Days of Law*, 1. ed. Brno : Masaryk University, 2010. Dostupné na internete: [https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/07_nasili/Tothova_Marcela_\(1795\).pdf](https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/07_nasili/Tothova_Marcela_(1795).pdf) [cit. 2023-12-8].

deti sú často vnímané ako problémové a môžu byť terčom násilia zo strany rodičov alebo iných členov rodiny. Štvrtou a aj poslednou skupinou sú deti, ktoré sú už na prvý pohľad bojzlivé a príliš citlivé, to z nich robí pre páchatel'a ľahšie obeť.¹⁰⁹

Deti sú zraniteľné a bezbranné bytosti, ktoré si nezaslúžia byť obeťami násilia. Nie všetky deti majú to šťastie, že vyrastajú v láskyplnej a bezpečnej rodine. Mnoho detí zažíva v rodine násilie, ktoré im spôsobuje strach, stres a bezmocnosť. Okrem situácie, kedy je dieťa obeťou násilia, môže nastať aj situácia, že sa dieťa stane svedkom domáceho násilia, čo má naň rovnako negatívny vplyv. Deti, ktoré sú obeťami alebo svedkami násilia, potrebujú podporu a pomoc, aby mohli prekonať túto ťažkú skúsenosť. Táto pomoc im pomôže cítiť sa bezpečne a chránene a získať silu na to, aby mohli žiť plnohodnotný život.

¹⁰⁹ KNÁPKOVÁ, D., TÓTHOVÁ, M.: Deti ako obeť domáceho násilia. In *Dny práva- 2010- Days of Law*, 1. ed. Brno : Masaryk University, 2010. Dostupné na internete: [https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/07_nasili/Tothova_Marcela_\(1795\).pdf](https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/07_nasili/Tothova_Marcela_(1795).pdf) [cit. 2023-12-8].

3.5 Násilie páchané na mužoch

Napriek tomu, že násilie na ženách a deťoch je častejšie, násilie na mužoch je tiež problém, ktorý by sa nemal ignorovať. Mýty o násilí na mužoch môžu mať vážne následky. Môžu odradiť mužov od toho, aby vyhľadali pomoc, čo môže viesť k pokračujúcemu násiliu a ďalším negatívnym následkom. Muži rovnako ako ženy či deti môžu zažívať rôzne formy násilia, vrátane psychického, sociálneho, ekonomického, fyzického a sexuálneho. Existujú viaceré prieskumy, ktoré dokazujú, že partnerské násilie zažíva 9% mužov, čo znamená, že každý desiaty muž na Slovensku zažil aspoň raz v živote nejakú formu násilia zo strany partnera alebo partnerky. Avšak nie je vylúčené, že toto číslo je ešte väčšie, pretože muži, ktorí zažívajú násilia majú často problém priznať si, že sú obeťami. Dôvodom je množstvo stereotypov, ktoré v spoločnosti kolujú. Tieto stereotypy môžu byť nasledovné:

- muži sú silní a nezávislí a dokážu sa o seba postarať,
- muži neplačú a neukazujú emócie,
- muži musia násilie vydržať a nevzdávať sa,
- správny muž si vie poradiť so svojou ženou.¹¹⁰

Mýtus, že násilie na mužoch od partnerky je vždy iba v rámci sebaobrany, je tiež nesprávny. Až v 50 % prípadov násilia zo strany žien je motiváciou hnev alebo túžba po moci. Ďalšími dôvodmi môžu byť žiarlivosť alebo užívanie alkoholu alebo iných drog. Rovnako sa s násilím stretávajú aj muži patriaci do LGBTQI komunity. Títo muži majú tiež častokrát tendenciu nehovoriť o násilí, pretože sa boja o to, že by boli z komunity vylúčení, ak by o násilí povedali. Môžu sa obávať, že by boli označení za slabých a neschopných alebo sa boja, že by boli vystavení diskriminácie zo strany orgánov činných v trestnom konaní.¹¹¹

Určitý vplyv na vnímanie násilia majú nepochybne médiá, ktoré môžu prispievať k šíreniu mýtov o partnerskom násilí napríklad tým, že:

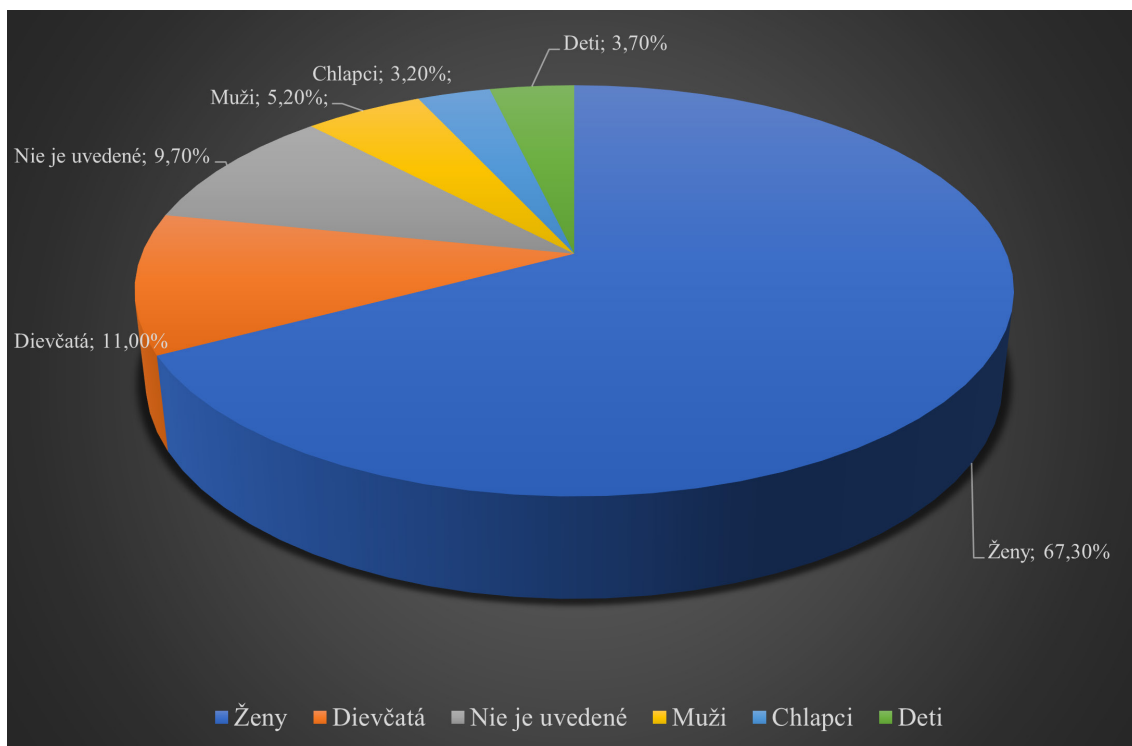
- novinové články, televízne reportáže sa zameriavajú na partnerské násilia, v ktorých je páchatelom muž a obeťou žena,
- filmy a televízne seriály často zobrazujú partnerské násilie ako niečo, čo sa týka iba heterosexuálnych párov.¹¹²

Tiež je významné uvedomovať si, že aj sexuálne násilie sa týka ako žien, tak aj mužov. Slovenské národné stredisko pre ľudské práva v roku 2020 zverejnilo správu mediálneho monitoringu, v ktorom percentuálne vyjadruje obeť sexuálneho násilia.

110 Čo ak ona ubližuje jemu? Domáce násilie na mužoch je tabu [online].Dostupné na internete: <https://www.zaseba.sk/co-ak-ona-ublizuje-jemu-domace-nasilie-na-muzoch-je-tabu/> [cit. 2023-12-11].

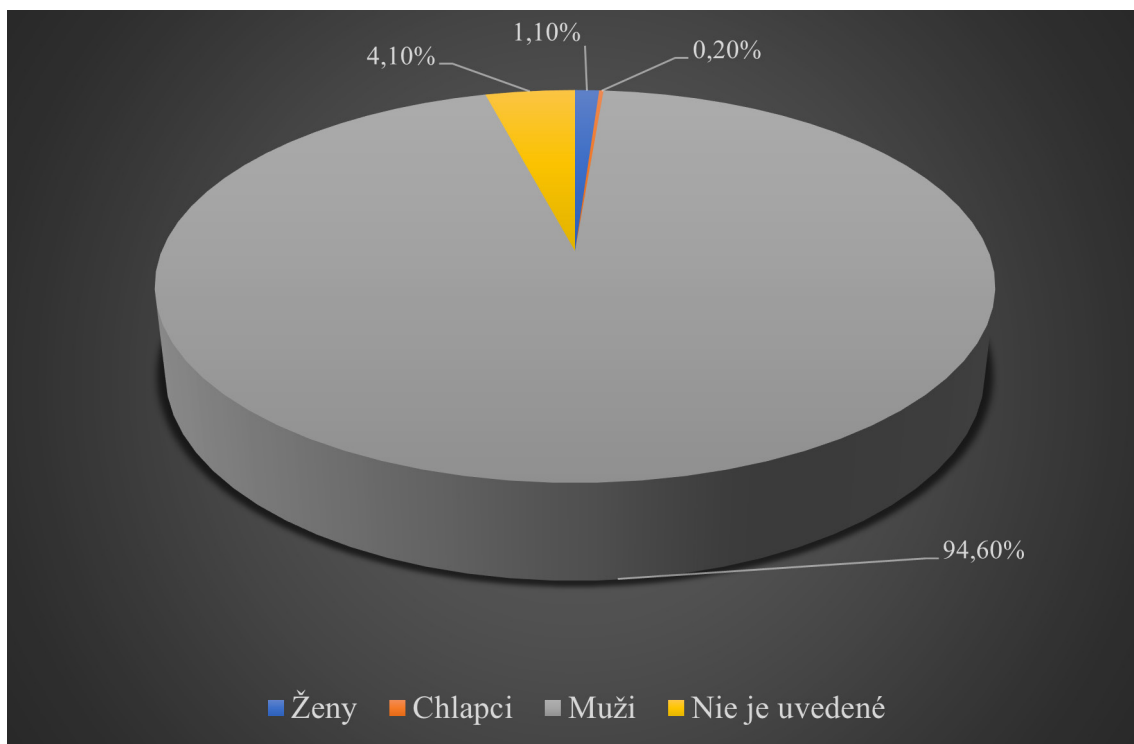
111 Čo ak ona ubližuje jemu? Domáce násilie na mužoch je tabu [online].Dostupné na internete: <https://www.zaseba.sk/co-ak-ona-ublizuje-jemu-domace-nasilie-na-muzoch-je-tabu/> [cit. 2023-12-11].

112 Čo ak ona ubližuje jemu? Domáce násilie na mužoch je tabu [online].Dostupné na internete: <https://www.zaseba.sk/co-ak-ona-ublizuje-jemu-domace-nasilie-na-muzoch-je-tabu/> [cit. 2023-12-11].

Zdroj: Slovenské národné stredisko pre ľudské práva

Okrem toho, že zverejnilo údaje o obetiach, zverejnilo aj údaje o tom, v akom percente prípadov bol páchatateľom muž a v akom percente iná osoba.

Zdroj: Slovenské národné stredisko pre ľudské práva

Je prirodzené, že médiá sa viac venujú prípadom násilia páchaného na ženách, pretože tieto prípady sa vyskytujú častejšie. Avšak ak sa o násilí páchanom na mužoch v médiách málo hovorí, môže to viesť k tomu, že ľudia si budú myslieť, že páchanie násilia na mužoch je zriedkavé alebo dokonca ani neexistuje.¹¹³ Všetci muži, ktorí sa obeťou násilia stali, by mali vyhľadať pomoc a zdôveriť sa s problémom. Vyhľadanie pomoc nie je prejavom slabosti či precitlivenosti. Násilie je problém, ktorý treba v každom prípade riešiť, nie si pred ním zatvárať oči.

¹¹³ *Médiá o mužských obetiach sexuálneho násilia mlčia. Vo všeobecnosti sa bagatelizuje.* [online]. Dostupné na: <https://www.startitup.sk/media-o-muzskych-obetiach-sexualneho-nasilia-mlcia/> [cit. 2023-12-11].

3.6 Obete obchodovania s ľuďmi

Okrem obetí násilia je potrebné venovať pozornosť aj obetiam obchodovania s ľuďmi. Obchodovanie s ľuďmi je veľmi výnosný zločin s nízkym rizikom odhalenia. Obchodníci s ľuďmi používajú rôzne stratégie na udržanie obetí pod kontrolou, aj keď sa obeti podarí utiecť.¹¹⁴ Tento problém je globálny a počet ľudí, ktorí ho zažívajú, sa neustále zvyšuje. Pojem obchodovanie s ľuďmi je zakotvený v Trestnom zákone. Ide o konanie, kedy páchatel použije násilie, hrozbu násilia, nečestné konanie, klamstvo, únos alebo obmedzenie osobnej slobody, aby inú osobu zlákal, prepravil, prechovával alebo odovzdal. Páchatel pritom osobu odovzdá na nejaký účel, môže ísť o :

- prostitúciu alebo inú formu sexuálneho vykorisťovania vrátane pornografie,
- nútenú prácu či nútenú službu vrátane žobrania, otroctva alebo praktík podobných otroctvu,
- nevoľníctvo,
- nútený sobáš,
- zneužívanie na páchanie trestnej činnosti,
- odoberanie orgánov, tkanív či bunky alebo ine formy vykorisťovania.¹¹⁵

Okrem Trestného zákona je významným dokumentom upravujúcim Obchodovanie s ľuďmi aj Protokol o prevencii, potláčaní, a trestaní obchodovania s ľuďmi, osobitne so ženami a deťmi, dopĺňujúci Dohovor Organizácie Spojených národov proti nadnárodnému organizovanému zločinu, ide o tzv. Palermský protokol. Protokol v článku 3 definuje pojem obchodovanie s ľuďmi. Táto definícia je takmer totožná s definíciou v Trestnom zákone. Okrem iného je tu spomenuté, že súhlas obete obchodovanie s cieľom jej vykorisťovania je irelevantný, pokiaľ na obeť bolo použitie násilie, hrozba násilia, podvod alebo iné spôsoby uvedené v protokole.¹¹⁶

Obchodníci s ľuďmi zneužívajú obete na rôzne účely, ktoré možno rozdeliť do štyroch kategórií. V prvej skupine je obchodovanie s ľuďmi na účel sexuálneho vykorisťovania, druhou je obchodovanie s ľuďmi na účel ekonomického vykorisťovania, tretiu tvorí obchodovanie s ľuďmi na účel nelegálnej adopcie a poslednú obchodovanie s ľuďmi na účel nelegálneho obchodovania s ľudskými orgánmi.¹¹⁷

114 ZAJAC, L.- FARKAŠOVÁ.K.- SLANINOVÁ.J.- KUMANOVÁ.Z.- NAVOJSKÝ.A.: *Jeden svet na školách 2*.Banská Bystrica : Metodicko-pedagogické centrum, 2007, s. 6.

115 §179 Zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon.

116 Článok 3 Protokolu o prevencii, potláčaní a trestaní obchodovania s ľuďmi, osobitne so ženami a deťmi, dopĺňujúci Dohovor Organizácie Spojených národov proti nadnárodnému organizovanému zločinu

117 KUBOVIČOVÁ, K.: Základné informácie o problematike obchodovania s ľuďmi. Bratislava : IOM Medzinárodná organizácia pre migráciu, 2003, s. 13.

a) obchodovanie s ľuďmi za účelom sexuálneho vykorisťovania

Obchodovanie s ľuďmi na účel sexuálneho vykorisťovania je forma vykorisťovania, ktorá je široko známa, ľahko viditeľná a vyskytuje sa veľmi často. Pre obchodníkov je táto forma obchodovania veľmi zisková. Obete sú však psychicky traumatizované každodenným fyzickým, sexuálnym a psychickým týraním. Nie je správne stotožňovať prácu v sexuálnom biznise, ktorá je vykonávaná dobrovoľne, s obchodovaním s ľuďmi. Obchodovanie s ľuďmi je vždy násilné a zneužívajúce. Do kategórie sexuálneho vykorisťovania môžeme zaradiť aj falošné manželstvo. Tieto manželstvá sa uzatvárajú kvôli možným výhodám, ktoré môžu poskytnúť, ako je napríklad legálny pobyt v inej krajine.¹¹⁸

b) obchodovanie s ľuďmi na účel ekonomického vykorisťovania

Ekonomické vykorisťovanie je forma zneužívania, pri ktorej sú obeť nútené pracovať bez nároku na mzdu alebo za veľmi nízku mzdu. To je možné vďaka tomu, že sú v dlžníckom vzťahu, ktorý im znemožňuje opustiť prácu. Patrí sem tiež otroctvo a nevoľníctvo. Existujú určité znaky, ktoré naznačujú, že ide o nútenú prácu:

- pri práci sa vyskytuje ohrozenie fyzickým alebo sexuálnym násilím,
- pracovníci nemajú možnosť slobodne sa pohybovať,
- povinnosť jednej osoby zaplatiť druhej osobe určitú sumu peňazí (dlžnícky vzťah),
- použitie nelegálneho statusu pracovníka ako nástroj nátlaku,
- nemožnosť disponovať s vlastnými identifikačnými dokumentmi,
- odmietnutie zaplatiť odmenu za prácu.¹¹⁹

c) obchodovanie s ľuďmi s cieľom nelegálnej adopcie a s cieľom nelegálneho obchodovania s ľudskými orgánmi

V prípade nelegálnej adopcie ide najčastejšie o sprostredkovanie dieťaťa pre neplodné páry, ktoré je vykonávané bez súhlasu rodičov dieťaťa a za úplatu. Nelegálna adopcia môže prebiehať rôznymi spôsobmi. V niektorých prípadoch sa dieťa odoberie rodičom násilím alebo podvodom. V iných prípadoch sa rodičia dobrovoľne vzdajú svojho dieťaťa za peniaze. Pri obchodovaní s orgánmi ide o situáciu, kedy páchateľ obeť prepravuje na určité miesto s cieľom odobrať jej orgány.¹²⁰

Obchodovanie s ľuďmi je problém, ktorý postihuje všetkých bez ohľadu na pohlavie. Avšak obzvlášť deštruktívne dôsledky má na ženy a deti. Existujú určité faktory, ktoré majú obeť spoločné. Patrí sem:

¹¹⁸ KUBOVIČOVÁ, K.: Základné informácie o problematike obchodovania s ľuďmi. Bratislava : IOM Medzinárodná organizácia pre migráciu, 2003, s. 13-17.

¹¹⁹ KUBOVIČOVÁ, K.: Základné informácie o problematike obchodovania s ľuďmi. Bratislava : IOM Medzinárodná organizácia pre migráciu, 2003, s. 13-17.

¹²⁰ KUBOVIČOVÁ, K.: Základné informácie o problematike obchodovania s ľuďmi. Bratislava : IOM Medzinárodná organizácia pre migráciu, 2003, s. 13-17.

- **Zneužívanie v rodine:** Obete obchodovania s ľuďmi často zažili v detstve fyzické, sexuálne alebo emocionálne zneužívanie. Toto zneužívanie ich môže urobiť zraniteľnejšími voči nátlaku a manipulácii zo strany obchodníkov s ľuďmi.
- **Nízka úroveň vzdelania:** Obete obchodovania s ľuďmi často majú nízku úroveň vzdelania. To im môže sťažiť nájsť si prácu a zabezpečiť si živobytie. V dôsledku toho sú náchylnejšie na ponuky práce, ktoré sa ukážu ako podvodné.
- **Pôvod z vidieka:** Obete obchodovania s ľuďmi často pochádzajú z vidieka. V týchto oblastiach môže byť ťažšie nájsť si prácu a príležitosti. To môže viesť k tomu, že ľudia sú náchylnejší na ponuky práce, ktoré sú sľubné, ale v skutočnosti sú podvodné.¹²¹

Obchodovanie s ľuďmi je proces, ktorý sa skladá z viacerých fáz, ktoré na seba navzájom nadväzujú. Niektoré fázy môžu trvať niekoľko dní, zatiaľ čo iné môžu trvať niekoľko mesiacov alebo dokonca rokov. Prvá fáza obchodovania s ľuďmi je fáza verbovania. Táto fáza je zameraná na nájdenie a získanie obetí. Metódy náboru sa môžu líšiť v závislosti od konkrétnej krajiny a situácie. Obchodníci s ľuďmi môžu svoje obete verbovať napríklad na rôznych verejných miestach, ako sú diskotéky. Tieto miesta sú obľúbené u mladých ľudí, ktorí sú náchylnejší na sľuby lukratívnej pracovnej ponuky alebo sľuby lásky či vzťahu. Obchodníci sa tiež môžu vydávať za priateľov alebo známych a ponúkať obeti pomoc alebo lákavú pracovnú ponuku. Ďalším spôsobom je vyžiť inzeráty, alebo rôzne agentúry ktoré ponúkajú prácu alebo štúdium v zahraničí a sľubujú obeti lepší život.¹²²

Po úspešnom náboře nasleduje fáza transportu, kedy je osoba prepravená z jednej krajiny na iné miesto, kde už má sľubovanú prácu vykonávať. Na prepravu sa využívajú autá, lietadlá, v niektorých prípadoch aj lode. Je však dôležité si uvedomiť, že obchodovanie s ľuďmi sa môže diať aj v rámci jednej krajiny. V takom prípade obeť nemusí prekročiť štátne hranice. Vstup obeť do cieľovej krajiny môže byť legálny alebo nelegálny. To závisí od toho, či daná osoba má alebo nemá platné cestovné doklady. Po príchode na miesto, kde sa má práca vykonávať, nastáva fáza donútenia a zneužívania, ktorá sa často vyznačuje fyzickým a psychickým násilím, v mnohých prípadoch aj izoláciou od osôb, ktoré by obeť mohli poskytnúť pomoc v danej situácii. Doba trvania fázy donútenia a zneužívania môže byť veľmi rôzna. Môže trvať niekoľko týždňov, mesiacov, alebo dokonca aj rokov. Po fáze donútenia a zneužívania nasleduje fáza vyslobodenia a návrat domov. Obete môžu

¹²¹ VOLPICELLI, S.: *Porozumieť a konať – obchodovanie s ľuďmi*. Dokumenty zo seminára pre rehoľné sestry. IOM Rím, 2004, s. 20.

¹²² KUBOVIČOVÁ, K.: *Základné informácie o problematike obchodovania s ľuďmi*. Bratislava : IOM Medzinárodná organizácia pre migráciu, 2003, s. 20-23.

byť vyslobodené vďaka pomoci občianskych združení alebo medzinárodných organizácií. Po príchode domov je dôležité, aby sa obeť zverila niekomu so svojím problémom a vyhľadala odbornú pomoc, ktorá jej pomôže vrátiť sa do normálneho života.¹²³

3.7 Pomoc obetiam obchodovania s ľuďmi

Okrem trestného zákona, ktorý definuje obchodovanie s ľuďmi ako trestný čin, sa touto problematikou zaoberá aj Ústava Slovenskej republiky. V druhej hlave, ktorá sa zaoberá základnými ľudskými právami a slobodami, Ústava garantuje každému právo na osobnú slobodu a nemožnosť stíhania alebo pozbavenia slobody z iného dôvodu, než je uvedený v zákone. Ústava tiež stanovuje, že nikoho nemožno pozbaviť slobody z dôvodu neschopnosti dodržať zmluvný záväzok. To znamená, že nikto nemôže byť nútený pracovať alebo vykonávať inú činnosť proti svojej vôli len preto, že nedodrжал zmluvný záväzok.¹²⁴

Ústava Slovenskej republiky v článku 18 zakazuje nútené práce a služby. To znamená, že nikto nemôže byť nútený pracovať alebo vykonávať inú činnosť proti svojej vôli. Tento článok je dôležitý pre ochranu obetí obchodovania s ľuďmi, pretože často bývajú nútené pracovať v neľudských podmienkach.

V článku 19 Ústava Slovenskej republiky garantuje každému právo na ochranu pred neoprávneným zásahom do súkromného a rodinného života. Práve u obetí obchodovania dochádza k zásahom do súkromia a rodinných vzťahov. Obchodníci s ľuďmi často obeť izolujú od ich rodín a priateľov a bránia im v kontakte s vonkajším svetom.

Ústava Slovenskej republiky garantuje všetkým ľuďom, ktorí sa oprávnené zdržiavajú na jej území, slobodu pohybu a pobytu. To znamená, že majú právo slobodne sa pohybovať po území Slovenskej republiky a slobodne si vybrať miesto svojho pobytu. Môžu sa teda kedykoľvek slobodne rozhodnúť, či zostanú na Slovensku, alebo či sa rozhodnú presťahovať do inej krajiny.¹²⁵

Okrem trestného zákona a Ústavy Slovenskej republiky sa obchodovaním s ľuďmi zaoberá aj Zákon o odškodňovaní osôb postihnutých násilnými trestnými činmi a Zákon o pobyte cudzincov. Zákon o odškodňovaní osôb postihnutých násilnými trestnými činmi upravuje, ako môžu obeť obchodovania s ľuďmi požiadať o odškodnenie za utrpenú ujmu. Odškodnenie môže zahŕňať finančnú náhradu, náhradu nákladov na liečbu a rehabilitáciu, alebo aj náhradu nemajetkovej ujmy. Zákon o pobyte cudzincov upravuje,

123 KUBOVIČOVÁ, K.: Základné informácie o problematike obchodovania s ľuďmi. Bratislava : IOM Medzinárodná organizácia pre migráciu, 2003, s. 20-23.

124 Článok 18 Zákona č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky.

125 Článok 23 Zákona č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky.

ako môžu cudzinci, ktorí sú obeťami obchodovania s ľuďmi, získať povolenie na pobyt na území Slovenskej republiky. Cudzinci môžu získať povolenie na tolerovaný pobyt, ktorý im umožňuje legálne zostať na Slovensku počas procesu odškodnenia alebo kým sa nemôžu vrátiť do svojej domovskej krajiny.¹²⁶

Uznesenie vlády Slovenskej republiky č. 668 zo 7. septembra 2005 ustanovilo Národný koordinačný mechanizmus na boj proti obchodovaniu s ľuďmi. Tento mechanizmus má za úlohu koordinovať činnosť štátnych orgánov, občianskych združení a ďalších organizácií, ktoré sa podieľajú na boji proti obchodovaniu s ľuďmi. Národný akčný plán boja proti obchodovaniu s ľuďmi na roky 2006 – 2007 bol prvým komplexným dokumentom, ktorý stanovil stratégie a opatrenia na boj proti obchodovaniu s ľuďmi na Slovensku. V rámci tohto plánu bola stanovená aj úloha vytvoriť expertnú skupinu pre oblasť boja proti obchodovaniu s ľuďmi. Expertná skupina je medzirezortnou skupinou, čo znamená, že v nej sú zastúpení zástupcovia rôznych ministerstiev a úradov. Konkrétne sú to: Ministerstvo vnútra SR, Ministerstvo financií SR, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, Ministerstvo zdravotníctva SR, ktoré zbiera štatistické údaje od poskytovateľov zdravotnej starostlivosti v odbore všeobecného lekárstva, gynekológie a psychiatrie k osobám, u ktorých existuje podozrenie na ohrozenie násilím, ktoré boli ošetrované. Ďalej tiež Ministerstvo spravodlivosti SR, Úrad vlády, Generálna prokuratúra, samospráva, mimovládne organizácie, Medzinárodná organizácia pre migráciu (IOM) a v neposlednom rade aj Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR, ktoré odporúča aby problematika obchodovania s ľuďmi bola súčasťou výchovy a vzdelávania. Je dôležité, aby sa o nej učili žiaci už od útleho veku, aby boli informovaní o tejto závažnej trestnej činnosti a aby vedeli, ako sa pred ňou chrániť.¹²⁷

V roku 2019 sa expertná skupina pre oblasť boja proti OSI na Slovensku rozšírila o dve nové inštitúcie. Konkrétne o Ministerstvo obrany SR a Národný inšpektorát práce. Národný inšpektorát práce vykonáva dohľad nad dodržiavaním ustanovení Zákonníka práce, dodržiavanie bezpečnosti pri práci a dodržiavanie ostatných právnych predpisov týkajúcich sa napríklad nelegálneho zamestnávania. Expertná skupina je dôležitým orgánom v boji proti obchodovaniu s ľuďmi na Slovensku. Zabezpečuje odbornú spoluprácu všetkých zainteresovaných strán, čo je nevyhnutné pre úspešné riešenie tejto závažnej trestnej činnosti.¹²⁸

126 KUBOVIČOVÁ, K.: Základné informácie o problematike obchodovania s ľuďmi. Bratislava : IOM Medzinárodná organizácia pre migráciu, 2003, s. 27-50.

127 KUBOVIČOVÁ, K.: Základné informácie o problematike obchodovania s ľuďmi. Bratislava : IOM Medzinárodná organizácia pre migráciu, 2003, s. 27-50.

128 *Národný program boja proti obchodovaniu s ľuďmi na roky 2019-2023* [online]. Dostupné na: https://www.minv.sk/swift_data/source/mvsr/obchodovanie_ludmi/2018/dokumenty/NAP_19_23%20CELY%20DOKUMENT.pdf [cit. 2023-12-12].

Obchodovanie s ľuďmi predstavuje obrovský problém ako pre Slovenskú republiku, tak aj pre Európsku úniu a iné medzinárodné organizácie. Národný program boja proti obchodovaniu s ľuďmi na roky 2019 až 2023 má za cieľ účinne bojovať proti tejto trestnej činnosti, poskytovať pomoc obetiam a zabezpečovať ich práva. Pritom sa vždy zameriava na individuálne potreby každej obete. Pri realizácii jednotlivých aktivít je dôležité, aby sa na nich podieľali všetky relevantné subjekty, vrátane vlády, orgánov štátnej správy a samosprávy a príslušné organizácie občianskych spoločností. Každoročné rokovanie Expertnej skupiny je dôležitým krokom v rámci hodnotenia efektívnosti Národného programu boja proti obchodovaniu s ľuďmi. Na rokovaní sa hodnotí, či sa plnia stanovené ciele a úlohy, ako aj to, aké sú konkrétne výsledky týchto aktivít. Táto informácia je dôležitá pre to, aby sa mohli v prípade potreby prijať potrebné opatrenia na zlepšenie efektivity boja proti obchodovaniu s ľuďmi.¹²⁹ Národný program boja proti obchodovaniu s ľuďmi na roky 2008 až 2010 bol pokračovaním Národného akčného plánu boja proti obchodovaniu s ľuďmi na roky 2006 až 2007. Následne bol vytvorený Národný program na roky 2011 až 2014, potom 2015 až 2018.¹³⁰

V boji proti obchodovaniu s ľuďmi na Slovensku spolupracujú všetky ministerstvá a inštitúcie, ktoré sú zodpovedné za túto oblasť. Tieto inštitúcie sa dohodli na spoločnom pláne, ktorý obsahuje úlohy, ktoré každá inštitúcia bude plniť. Tieto úlohy sú v súlade s úlohami, ktoré jednotlivé inštitúcie plnia už z iných dokumentov. Národná linka pomoci obetiam obchodovania s ľuďmi je tiež užitočným nástrojom, ktorý už od roku 2008 pomáha ľuďom, ktorí sú obeťami obchodovania s ľuďmi, alebo sa chcú dozvedieť viac o tejto problematike. Linka je bezplatná a poskytuje odborné poradenstvo a informácie v slovenskom jazyku. V rámci Policajného zboru existuje špecializovaný útvar, ktorý sa zaoberá obchodovaním s ľuďmi. Tento útvar je zodpovedný za odhaľovanie a objasňovanie trestných činov súvisiacich s obchodovaním s ľuďmi, za poskytovanie pomoci obetiam tejto trestnej činnosti a za koordináciu spolupráce s policajnými orgánmi iných krajín.¹³¹

Národný program boja proti obchodovaniu s ľuďmi na roky 2019-2023 má za cieľ vytvoriť jednotný systém, ktorý by pomohol znížiť počet ľudí, ktorí sú obeťami obchodovania s ľuďmi. Tento systém by mal zohľadňovať aktuálne trendy a vývoj v oblasti obchodovania s ľuďmi, vrátane páchatel'ov a potenciálnych obetí Aby bol boj proti obchodovaniu s ľuďmi účinnejší, je nutné zamerať sa na to, aby boli existujúce nástroje

129 *Národný program boja proti obchodovaniu s ľuďmi na roky 2019-2023* [online]. Dostupné na: https://www.minv.sk/swift_data/source/mvssr/obchodovanie_ludmi/2018/dokumenty/NAP_19_23%20CELY%20DOKUMENT.pdf [cit. 2023-12-12].

130 *Národný program boja proti obchodovaniu s ľuďmi na roky 2019-2023* [online]. Dostupné na: https://www.minv.sk/swift_data/source/mvssr/obchodovanie_ludmi/2018/dokumenty/NAP_19_23%20CELY%20DOKUMENT.pdf [cit. 2023-12-12].

131 *Situačná správa pre oblasť boja proti obchodovaniu s ľuďmi v Slovenskej republike za rok 2019* [online]. Dostupné na: <https://www.minv.sk/?ministerstvo-vnutra&subor=369874> [cit. 2023-12-12].

boja proti tejto trestnej činnosti silnejšie a aby boli vyvinuté nové nástroje, ktoré budú reagovať na nové trendy v oblasti páchania tejto trestnej činnosti. Program je založený na základných princípoch alebo prístupov, ktoré môžeme označovať ako „4P“, a teda:

- **prevention** (prevencia),
- **protection** (ochrana),
- **prosecution** (vyšetrovanie)
- **partnership** (spolupráca).¹³²

V súčasnosti už vláda schválila aj Národný program na rok 2024 až rok 2028. Nový národný program boja proti obchodovaniu s ľuďmi sa bude zameriavať na pomoc obetiam, najmä tým, ktoré sú v zraniteľnom postavení. Program bude zahŕňať vytvorenie efektívnych nástrojov na včasnú identifikáciu a ochranu týchto osôb. Nový národný program boja proti obchodovaniu s ľuďmi sa bude zameriavať aj na stíhanie páchatel'ov a uloženie spravodlivého trestu. Program navrhuje úpravu legislatívy, ktorá by zvýšila trestnú sadzbu za trestné činy obchodovania s ľuďmi a sťažila podmienené odsúdenie páchatel'ov.¹³³

Zákony proti obchodovaniu s ľuďmi sú síce nesmierne dôležité, ale vo väčšine prípadov nestačia. Je tiež dôležité, aby boli ľudia, ktorí sa v práci stretávajú s obetami obchodovania s ľuďmi, dobre informovaní o tejto problematike. To im umožní poskytnúť obetiam potrebnú pomoc a spolupracovať s políciou na odhaľovaní a stíhaní obchodníkov s ľuďmi.¹³⁴

132 *Národný program boja proti obchodovaniu s ľuďmi na roky 2019-2023* [online]. Dostupné na: https://www.minv.sk/swift_data/source/mvsr/obchodovanie_ludmi/2018/dokumenty/NAP_19_23%20CELY%20DOKUMENT.pdf [cit. 2023-12-12].

133 Teraz.sk. (2023). *Vláda schválila nový Národný program boja proti obchodovaniu s ľuďmi*. [online]. Dostupné na: [skhttps://www.teraz.sk/slovensko/vlada-schvalila-novy-narodny-progra/748413-clanok.html](https://www.teraz.sk/slovensko/vlada-schvalila-novy-narodny-progra/748413-clanok.html) [cit. 2023-12-12].

134 ZAJAC, L.- FARKAŠOVÁ.K.- SLANINOVÁ.J.- KUMANOVÁ.Z.- NAVOJSKÝ.A.: *Jeden svet na školách 2*. Banská Bystrica : Metodicko-pedagogické centrum, 2007, s. 34. ISBN 978-80-8041-528-0

4 POMOC OBETIAM POČAS PANDÉMIE

Pandémia COVID-19, ktorá sa začala v roku 2019, prinútila ľudí izolovať sa od seba a tráviť čas doma. V niektorých krajinách bol dokonca vyhlásený zákaz vychádzania. V dôsledku toho sa svet na niekoľko mesiacov akoby zastavil. Trestná činnosť sa však nezastavila a počet obetí sa nezmenšil. Naopak, počet obetí domáceho násillia sa mnohonásobne zvýšil, podľa dohadov ide o 30 až 40%. Pandémia COVID-19 vytvorila ideálne podmienky pre domáce násillie. Stres, izolácia, ekonomické straty a obmedzený kontakt s blízkymi viedli k tomu, že násilníci mali viac príležitostí na násillie a obeť mali menej možností na únik. Násilníci využili túto situáciu na zvýšenie kontroly a manipulácie nad obeťami. Okrem týchto faktorov je dôležité spomenúť aj to, že pandémia COVID-19 sťažila obeťam hľadanie pomoci. Mnohé služby pomoci boli obmedzené alebo úplne zatvorené. To sťažovalo obeťam oznámiť násillie a získať pomoc.¹³⁵

Európska komisia poskytla členským štátom odporúčania, ako zlepšiť ochranu obeť trestných činov počas pandémie zároveň ich vyzývala, aby urobili viac pre ochranu obeť domáceho násillia počas pandémie. Média informovali o zvyšujúcom sa počte obeť napríklad vo Francúzsku, Belgicku alebo Španielsku.¹³⁶

Dokument Európskej komisie obsahoval postupy, ktoré môžu pomôcť obeťam domáceho násillia získať pomoc a ochranu, ktorú potrebujú, aby sa mohli bezpečne a zdravo zotaviť. Prvým krokom Členské štáty by mali zorganizovať kampane na zvyšovanie povedomia o domácom násillí, aby sa obeť dozvedeli o dostupných službách. Tieto kampane by mali byť zacielené na širokú verejnosť, vrátane obeť, ich blízkych a potenciálnych násilníkov. Kampane by mali obsahovať jasné a stručné informácie o tom, čo je domáce násillie, aké sú jeho príznaky a kde môžu obeť získať pomoc. Mali by tiež zahŕňať konkrétne informácie o webových stránkach a linkách na podporu obeť, ako aj o ďalších zdrojoch, ktoré sú k dispozícii. Kampane by sa mali realizovať prostredníctvom rôznych kanálov, vrátane televízie, rádia, internetu a sociálnych médií. Mali by byť dostupné vo všetkých jazykoch, ktoré sa používajú v danom členskom štáte. Kampane na zvyšovanie povedomia by sa mali pravidelne aktualizovať, aby odrážali najnovšie informácie o domácom násillí a dostupných službách.¹³⁷

Ďalším krokom bolo zabezpečiť, aby obeť domáceho násillia mali ľahký prístup k pomoci. To znamená, že by mali mať možnosť oznámiť trestný čin jednoduchým

¹³⁵ *Pomoc obeťam domáceho násillia*. [online]. Dostupné na: <https://korona.gov.sk/pomoc-obeťam-domaceho-nasillia/> [cit. 2023-12-12].

¹³⁶ *Ochrana a podpora obeť trestných činov počas pandémie COVID-19* [online]. Dostupné na: <https://e-justice.europa.eu/fileDownload.do?id=e6cfc770-778c-442b-bbcd-e5bf2b67e2f1> [cit. 2023-12-12].

¹³⁷ *Ochrana a podpora obeť trestných činov počas pandémie COVID-19* [online]. Dostupné na: <https://e-justice.europa.eu/fileDownload.do?id=e6cfc770-778c-442b-bbcd-e5bf2b67e2f1> [cit. 2023-12-12].

spôsobom, napríklad prostredníctvom online formulára alebo telefonického hovoru. Je tiež dôležité, aby súdne systémy naďalej stíhali páchatel'ov a zabezpečili, aby boli obeť chránené. Členské štáty by tiež mali zabezpečiť, aby obeť domáceho násillia mali bezpečné miesto, kam sa môžu uchýliť, ak musia opustiť svoje domovy.¹³⁸

Pandémia COVID-19 zdôraznila potrebu online služieb a služieb podpory pre obeť domáceho násillia. Členské štáty by mali zabezpečiť, aby tieto služby boli dostupné a poskytovali kvalitné služby. Tieto služby mali pomôcť obeť získať pomoc a ochranu, ktorú potrebujú. Ďalším odporúčaním bolo, aby členské štáty vytvorili e-mailovú službu, internetovú chatovú službu alebo linku pomoci pre obeť domáceho násillia. Tieto služby by mali byť dostupné 24 hodín denne, 7 dní v týždni, aby obeť mohli získať pomoc, keď ju potrebujú.¹³⁹

Okrem domáceho násillia však prudko narastala aj počítačová kriminalita. Agentúra EUROPOL pripravila informácie, ktoré bolo potrebné dodržiavať, aby sa osoba nestala obeťou kybernetického útoku. Medzi hlavné odporúčania patrilo používanie rodičovskej kontroly na ochranu detí pred škodlivým online obsahom, zabezpečenie elektronických zariadení silnými heslami a nakupovanie iba od spoľahlivých online predajcov.¹⁴⁰

Pandémia COVID-19 bola nesmierne náročným obdobím pre všetkých, ale niektorí ľudia ho zvládali ešte o niečo ťažšie. Je dôležité, že štáty aj v takejto situácii nezabudli na obeť trestných činov a postupne podnikli kroky, ktorými obeť poskytli pomoc a zároveň aj pocit, že v tom nie sú sami, aj keď to tak spočiatku mohlo vyzeráť.

138 *Ochrana a podpora obeť trestných činov počas pandémie COVID-19* [online]. Dostupné na: <https://e-justice.europa.eu/fileDownload.do?id=e6cfc770-778c-442b-bbcd-e5bf2b67e2f1> [cit. 2023-12-12].

139 *Ochrana a podpora obeť trestných činov počas pandémie COVID-19 – výmena osvedčených postupov o tom, ako zaobchádzať s obeťami domáceho násillia, počítačovej kriminality a trestných činov z nenávisti* [online]. Dostupné na: <https://e-justice.europa.eu/fileDownload.do?id=d79a1a39-ef80-44c5-ba50-61858ea75912> [cit. 2023-12-13].

140 *Make your home a cyber safe stronghold* [online]. Dostupné na: <https://www.europol.europa.eu/operations-services-and-innovation/public-awareness-and-prevention-guides/make-your-home-cyber-safe-stronghold> [cit. 2023-12-13].

5 OBETE TRESTNÝCH ČINOV V ROKU 2022

Mravnostné trestné činy

znásilnenie	muži	0
	ženy	107
pohlavné zneužívanie	muži	40
	ženy	357
sexuálne násilie	muži	18
	ženy	66
obchodovanie s ľuďmi	muži	3
	ženy	18

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky

V danom období bolo zaznamenaných 609 prípadov mravnostných trestných činov, pričom najčastejším zločinom bolo pohlavné zneužívanie. V porovnaní s rokom 2021, kedy počet obetí mravnostných trestných činov bol 594, došlo k miernemu nárastu obetí. Najvyšší počet obetí z tejto skupiny bol v roku 2017, kedy sa počet prípadov vyšplhal až na číslo 710.¹⁴¹

V danom období bolo zaznamenaných 1648 prípadov obetí ekonomických trestných činov, pričom najčastejším zločinom bol podvod. Muži a ženy boli obeťami podvodu približne rovnako často. Počet obetí násilných trestných činov je oveľa vyšší ako počet obetí ostatných typov trestných činov. V danom období bolo zaznamenaných približne 4 000 obetí násilných trestných činov. Počet obetí násilných trestných činov sa v posledných rokoch pohybuje približne na rovnakej úrovni, s výnimkou roku 2016, kedy došlo k výraznému nárastu počtu prípadov na približne 5 800.¹⁴²

Obete trestných činov podľa veku

Do 18 rokov	muži	382
	ženy	660
19-30 rokov	muži	928
	ženy	691
31-60	muži	2114
	ženy	1605
61+	muži	809
	ženy	946

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky

¹⁴¹ Štatistický úrad Slovenskej republiky: *Obete trestných činov*. [online]. Dostupné na: http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN/ra1010rs/v_ra1010rs_00_00_00_sk [cit.2023-12-13].

¹⁴² Štatistický úrad Slovenskej republiky: *Obete trestných činov*. [online]. Dostupné na: http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN/ra1010rs/v_ra1010rs_00_00_00_sk [cit.2023-12-13].

6 NEDOSTATKY V PRÁVNEJ ÚPRAVE OCHRANY OBETÍ

Prijatie Zákona č. 274/2017 o obetiach trestných činov bol veľmi významným a dôležitým krokom. Prijatie zákona je pomerne náročný a zdĺhavý proces a nemožno pochybovať o tom, že zákonodarcovia ho prijímajú tak, aby upravoval každú potrebnú oblasť a obsahoval zrozumiteľné informácie. Napriek tomu však praktické uplatňovanie Zákona ukázalo možno nedostatkov.

Jedným z problémov, ktoré sa vyskytujú pri praktickom uplatňovaní Zákona č. 274/2017 je výsluch obzvlášť zraniteľnej obete. V týchto prípadoch je podľa zákona potrebné, aby bol pri výsluchu prítomný znalec alebo psychológ, ktorý má odborné znalosti o tom, ako pristupovať k takýmto obetiam. Okrem toho musí byť výsluch zaznamenaný na kameru, aby sa nemusel v prípade potreby opakovať. Prax ale ukazuje, že tieto ustanovenia nie sú vždy realizovateľné. Prvým problém je, že častokrát orgán činný v trestnom konaní nedokáže zabezpečiť prítomnosť znalca alebo svedka na výsluchu z dôvodu ich zaneprázdnenosti či nedostupnosti. Dôvodom je aj nedostatok psychológov, ktorí sú špecializovaní na prácu s obeťami trestných činov. V tomto prípade má policajt dve možnosti. Môže osobu vypočuť aj bez prítomnosti psychológa. To je však nezákonné, pretože v tomto prípade nie je zabezpečená ochrana obzvlášť zraniteľnej obete. Druhou možnosťou je, že si dohodne iný termín výsluchu, čím sa síce vyhne porušeniu zákona, avšak obeť týmto krokom môže byť vytavená stresu, traume a druhotnej opakovanej viktimizácii. Jednou z možností, ako tento problém riešiť, je vytvoriť tím expertov alebo špeciálne školených policajtov, ktorí by boli schopní viesť výsluch obzvlášť zraniteľných obetí. Títo odborníci by mali odborné skúsenosti o tom, ako pristupovať k takýmto osobám.¹⁴³

Čo sa týka zaznamenávania výsluchu na technické zariadenie, ide o dôležitý krok, ktorý však tiež nie je taký jednoduchý ako by sa mohlo zdať. V praxi sa však často stáva, že orgány činné v trestnom konaní nemajú k dispozícii dostatok technických zariadení na zaznamenávanie zvuku a obrazu. Na riešenie týchto problém by bolo možné zvážiť opatrenia, ako je zvýšenie počtu technických zariadení, ktoré majú orgány činné v trestnom konaní k dispozícii, a tiež umožniť viacerým vyšetrovateľom a policajtom disponovať s technickým zariadením.

Zákon č. 274/2017 o obetiach trestných činov definuje obeť ako osobu, ktorej bola trestným činom spôsobená ujma na zdraví, majetková ujma alebo ujma na právach. Okrem toho však zákon považuje za obeť aj príbuzných, osvojiteľa, osvojenca, manžela a osobu, ktorá žila v čase smrti v spoločnej domácnosti s osobou, ktorej bola trestným

143 ČIRTKOVÁ, L. a kol: *Psychológia pre právnikov*. Bratislava : Iura edition, 2010, s. 79.

činom spôsobená smrť.¹⁴⁴ Toto ustanovenie však môže v praxi tiež viesť k problémom. V prípadoch, keď bolo trestným činom spôsobené úmrtie osoby, je potrebné vypočítať všetkých príbuzných, ktorí môžu byť považovaní za obeť. V niektorých prípadoch môže ísť o desiatky osôb. To môže viesť k predĺženiu trestného konania, pretože je potrebné každého z týchto ľudí vypočítať a zistiť, či má nejaké informácie o trestnom čine. Jedným z riešení tohto problému by bolo zmeniť definíciu obete tak, aby zahŕňala len osoby, ktoré utrpeli priamu ujmu v dôsledku trestného činu. To by umožnilo orgánom činným v trestnom konaní sústrediť sa na výsluch osôb, ktoré sú skutočne relevantné pre vyšetrovanie. Ďalším riešením by bolo umožniť orgánom činným v trestnom konaní rozhodnúť, či je potrebné vypočítať konkrétnu osobu, ktorá je považovaná za obeť. To by dalo orgánom činným v trestnom konaní väčšiu flexibilitu a umožnilo by im sústrediť sa na najdôležitejšie výpovede.¹⁴⁵

Z uvedeného teda vyplýva, že zákon ani zďaleka nie je dokonalý a je potrebné ho ešte upraviť. Zmeny by mali smerovať k tomu, aby poskytoval čo najkomplexnejšiu a najúčinnnejšiu pomoc obetiam. Zároveň by mali byť zamerané na to, aby zákon nepredstavoval pre orgány činné v trestnom konaní zbytočnú záťaž, ktorá by mohla viesť k predĺženiu trestného konania.

¹⁴⁴ §2 Zákona č. 274/2017 Z.z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

¹⁴⁵ KUPKOVÁ, K., PRAČKO, M.: Problematika aplikácie novelizácie trestného poriadku v súvislosti s prijatím zákona o obetiach trestných činov praxi. In *Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie Bratislavské právnické fórum 2018*, s.112-121.

ZÁVER

Pokiaľ sa niekto stane obeťou trestného činu, je dôležité, aby vedel, že má vždy na výber viacero možností, ako svoju situáciu riešiť. Môže sa obrátiť na blízkych, na organizácie alebo na orgány činné v trestnom konaní. Obeť má právo byť si vedomá svojich práv, ako je právo na informácie, právo na odškodnenie alebo právo na pomoc pri predchádzaní opakovanej či druhotnej viktimizácií. Je podstatné, aby štát prijímal opatrenia, ktoré budú viesť k zníženiu kriminality a zároveň budú poskytovať pomoc obetiam trestných činov. Ako bolo vyššie uvedené, zákony či rôzne iné nariadenia sa však v praxi mnohokrát stretávajú s komplikáciami. Orgány činné v trestnom konaní musia postupovať v súlade so zákonom, čo však v niektorých prípadoch môže byť na škodu práve obeti. V prípadoch, kedy pomoc od štátu nestačí alebo nie je dostupná, je pozitívnym krokom práve vznik rôznych organizácií, ktoré slúžia práve na pomoc ľuďom, ktorí sa ocitli v takejto životnej situácii a poskytujú jednak právnu pomoc, psychologickú podporu, ale v prípade potreby aj krízové bývanie. Krokom, ktorý by mohol pomôcť riešiť problematiku obetí trestných činov, je aj vzdelávanie detí a mládeže na školách, nakoľko obeťami sa môžu stať už aj deti v mladšom veku. Informácie, komu sa môžu s problémom zveriť, ako majú situáciu riešiť, by pomohli vyriešiť problém skôr, než bude mať až príliš negatívne následky na ich zdravie a vývoj.

Dôležitým zistením, ktoré práca priniesla je aj ten, že domáce násilie nie je problémom, ktorý sa týka iba žien alebo detí, aj napriek tomu, že číselne je počet takýchto obetí stále v prevahe, ale sú to aj muži, ktorých počet pomaly, ale isto stúpa. Tento fakt je dôležitý, pretože pomáha búrať stereotypy o tom, že muži sú vždy tí silní a dominantní. Domáce násilie však ukazuje, že aj muži môžu byť slabí a zraniteľní a v prípade, že sa dostanú do role obete, je potrebné ich chrániť a poskytnúť im pomoc rovnako ako deťom a ženám.

Žijeme v dobe, ktorá je natoľko rýchla, že si mnohokrát nestíhame všimnúť naše okolie. Je preto dôležité si uvedomiť, že ktokoľvek z našich blízkych, priateľov či kolegov možno práve prežíva ťažkú situáciu, nakoľko sa stal obeťou určitého trestného činu. Ak si všimneme, že sa niekto z nášho okolia správa inak ako zvyčajne, môžeme sa ho opýtať, či je všetko v poriadku. V prípade ak nie, môžeme mu poskytnúť pomoc, či už emocionálnu alebo pomoc so získaním informácií a možnostiach, ktoré obeť má. Každý jeden z nás môže prispieť k tomu, aby pomohol obeti trestného činu. Dôležité je však chcieť.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

A) Knižné publikácie

BODNÁROVÁ, B., FILADELFIOVÁ, J.: *Domáce násilie na Slovensku*. Bratislava : Medzinárodné stredisko pre štúdium rodiny, 2002, 122 s. ISBN: 80-89048-06-4.

ČÍRTKOVÁ, L.: *Forenzní psychologie*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, 445 s. ISBN: 978-80-7380-461-9.

ČÍRTKOVÁ, L. a kol.: *Psychológia pre právnikov*. Bratislava : Iura edition, 2010, 258 s. ISBN: 978-80-8078-358-7.

ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠKOVÁ, P.: *Pomoc obětem (svědkům) trestných činů*. Praha : Grada Publishing, 2007. 191 s. ISBN: 978-80-247-2014-2.

DIANIŠKA, G. et al.: *Kriminológia*. 2.vydanie. Plzeň : Aleš Čeněk, 2011, 352 s. ISBN: 9788073803445.

ELLIOT, J., PLACE, M.: *Dítě v nesnázích*. Praha : Grada Publishing, 2002, 208 s. ISBN: 80-247-0182-0.

HERETIK, A.: *Forenzná psychológia pre psychologov, právnikov, lekárov a iné pomáhajúce profesie*. Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo- Mladé letá, s.r.o., 2004, 376 s. ISBN: 80-1000-341-7.

HOLCR, K. a kol.: *Kriminologia*. Bratislava : IURA EDITION, 2008, 403 s. ISBN: 9788080782061.

HOLOMEK, J.: *Viktimológia*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2013, 166 s. ISBN: 978-80-7380-446-6.

HOLUBOVÁ, D.: *Psychologie pro právníky*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2008, 280 s. ISBN: 9788073801007.

IVOR, J. a kol.: *Od zločinu k trestu (Sprievodca občana trestným konaním)*. Bratislava : EUROKÓDEX, 2012. 592 s. ISBN: 9788089447763.

JELÍNEK, J., GRÍVNA T. a kol., 2012. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha, 2012, 256 s. ISBN: 978-80-87576-39-7.

JURIŠOVÁ, K.: *Poškozený v predsúdnom konaní*. 1. vyd. Praha : Leges, 2017. 128s. ISBN: 978-80-7502-244-8.

KLÁTIK, J.: *Zrýchlenie a zhospodárnenie trestného konania*. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, 2010, 329s. ISBN: 978-80-8083-806-5.

KLIMEK, L. et al.: *Kriminológia vo vnútroštátnom a medzinárodnom rozmere*. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2020, 780 s. ISBN: 978-80-571-0251-9.

KUBOVIČOVÁ, K.: *Základné informácie o problematike obchodovania s ľuďmi*. Bratislava : IOM Medzinárodná organizácia pre migráciu, 2003, 101 s. ISBN: 978-80-89506-06-4.

KURUC, P. (ed.): *Obete kriminality a ich práva*. 1. vydanie, Žilina : Spoločnosť pre trestné právo a kriminológiu, 2015, 285 s. ISBN: 978-80-971911-0-8.

MARREWA, A.: *Nenechte si ubližovať*. Praha : Portál, 2002, 263 s. ISBN: 80-7178-510-5.

MINÁRIK, Š. a kol.: *Trestný poriadok- Stručný komentár*. Bratislava : IURA EDITION, 2006, 1302 s. ISBN: 80-8078-085-4.

NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol.: *Kriminologie*. Praha : Eurolex Bohemia, 2001, 419 s. ISBN: 80-86432-08-4.

OČENÁŠOVÁ, Z.: *Centrá pre obeť sexuálneho násillia- model multiinštitucionálnej intervencie*. Bratislava : Inštitút pre výskum práce a rodiny, 2017. ISBN: Neuvedené.

POLÁK, P., TITLOVÁ, M.: *Kriminologické možnosti riešenia domáceho násillia*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2007, 536 s. ISBN: 978-80-8168-708-2.

ŠPATENKOVÁ, N.: *Krizová intervence pro praxi*. Vyd. 1. Praha : Grada, 2004, 197 s. ISBN: 80-247-0586-9.

TURAYOVÁ, Y.: *Vybrané kapitoly z kriminológie*, 2. vydanie. Bratislava : Právnická fakulta UK, 2005, 188 s. ISBN: 978-80-71601-96-8.

VÁGNEROVÁ, M.: *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3.vyd. rozš. a prepr. Praha : Portál, 2004. 872 s. ISBN: 80-7178-802-3.

VALLOVÁ, J.: Násillie páchané na ženách ako prejav agresie a formy porušovania ľudských práv a možnosti riešenia. In *Humanum 19 (4)* 2015, s. 127-140. ISSN: 1898- 8431.

VOLPICELLI, S.: *Porozumieť a konať – obchodovanie s ľuďmi: dokumenty zo seminára pre rehoľné sestry*. IOM Rím, 2004, s. 20. ISBN: Neuvedené.

ZAJAC, L.- FARKAŠOVÁ.K.- SLANINOVÁ.J.- KUMANOVÁ.Z.- NAVOJSKÝ.A.: *Jeden svet na školách 2*. Banská Bystrica : Metodicko-pedagogické centrum, 2007, ISBN:

978-80-8041-528-0.

ZÁHORA, J.: *Zákon o obetiach trestných činov-komentár*. Bratislava : Wolters Kluwer SR s.r.o., 2018, 416 s. ISBN: 978-80-8168-850-8.

B) Články

JURISOVÁ, M. : Obete trestných činov optikou kvantitatívneho a kvalitatívneho skúmania. In *PROJUSTICE*. Dostupné na internete: <https://www.projustice.sk/bezpecnostne-vedy/obete-trestnych-cinov-optikou-kvantitativneho-a-kvalitativneho-skumania> [cit. 2023-12-6].

KERECMAN, P.: Právo na primerané zadosťučinenie a náhradu nemajetkovej ujmy v slovenskom právnom poriadku (2. časť- dokončenie). In *Justičná revue*, 58, 2006, č. 10, s. 1431-1445.

KNÁPKOVÁ, D., TÓTHOVÁ, M.: Deti ako obeť domáceho násillia. In *Dny práva-2010- Days of Law*, 1. ed. Brno : Masaryk University, 2010. Dostupné na internete: [https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/07_nasili/Tothova_Marcela_\(1795\).pdf](https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/07_nasili/Tothova_Marcela_(1795).pdf) [cit. 2023-12-8].

KUPKOVÁ, K., PRAČKO, M.: Problematika aplikácie novelizácie trestného poriadku v súvislosti s prijatím zákona o obetiach trestných činov praxi. In *Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie Bratislavské právnické fórum 2018*, s.112-121. ISBN 978-80-7160-474-7

SIRÁNKO KANÁLIKOVÁ T. : K novému českému zákonu o obetiach trestných činov a odôvodnenosti prijatia obdobného predpisu v podmienkach Slovenskej republiky. In: *Aktuálne otázky trestného práva v teórii a praxi*. Roč. 2, 2014, s. 165. ISBN- 978-80-8054-600-7.

SOLČANSKÁ, A.: Podstata a význam škody vo vybraných právnych odvetviach. In *STUDIA IURIDICA Cassoviensia*, roč.3, 2015, č.1, s. 72-75.

VALLOVÁ, J.:Násillie páchané na ženách ako prejav agresie a formy porušovania ľudských práv a možnosti riešenia. In *Humanum 19 (4)* 2015, s. 127-140.

VRÁBLOVÁ, M.: Viktimológia z pohľadu minulosti prítomnosti a budúcnosti. In *Obete kriminality*. 2010, s. 307-308.

C) Právne predpisy

Zákon č. 274/2017 Z.z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Zákon č.300/2005 Z.z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok.

Zákon č. 327/2005 Z.z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi a o zmene a doplnení zákona č. 586/2003 Z.z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 8/2005 Z.z.

Zákon č.171/1993 Z.z. Zákon Národnej rady Slovenskej republiky o Policajnom zbore.

Zákon č. 277/1994 Z.z. Národnej rady Slovenskej republiky o zdravotnej starostlivosti.

Zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky.

D) Internet

Analýza situácie v oblasti násilia páchaného na ženách (Podkladový materiál na vypracovanie Národného akčného plánu pre prevenciu a elimináciu násilia páchaného na ženách) [online]. Dostupné na: https://hsr.rokovania.sk/data/att/58658_subor.rtf [cit. 2023-12-8].

Čo ak ona ubližuje jemu? Domáce násilie na mužoch je tabu [online].Dostupné na internete: <https://www.zaseba.sk/co-ak-ona-ublizuje-jemu-domace-nasilie-na-muzoch-je-tabu/> [cit. 2023-12-11].

Čo je krízová intervencia? [online]. Dostupné na: <https://psychoblog.sk/co-je-krizova-intervencia/> [cit. 2023-12-6].

Deklarácia OSN o základných princípoch spravodlivosti pre obete trestných činov a zneužitia právomoci prijatá Valným zhromaždením OSN dňa 29. novembra 1985. [online]. Dostupné na internete: https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocitycrimes/Doc.29_declaration%20victims%20crime%20and%20abuse%20of%20power.pdf. [cit.2023-12-4]

Európsky dohovor o odškodňovaní obetí násilných trestných činov [online]. Dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=275458> [cit. 2023-12-7]

Make your home a cyber safe stronghold [online]. Dostupné na: <https://www.europol.europa.eu/operations-services-and-innovation/public-awareness-and-prevention-guides/make-your-home-cyber-safe-stronghold> [cit.2023-12-13].

Médiá o mužských obetiach sexuálneho násilia mlčia. Vo všeobecnosti sa bagatelizuje. [online]. Dostupné na: <https://www.startitup.sk/media-o-muzskych-obetiach-sexualneho-nasilia-mlcia/> [cit. 2023-12-11].

Metodika k poskytovaniu komplexnej podpory a ochrany ženám zažívajúcim násilie a ich deťom [online]. Dostupné na: https://www.zastavmenasilie.gov.sk/resources/data/dokument_metodika_k_poskytovaniu_komplexnej_podpory.pdf [cit. 2023-12-7].

Násilie páchané na ženách: celoeurópsky prieskum. Stručný prehľad výsledkov. [online]. Dostupné na: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-at-a-glance-oct14_sk.pdf [cit. 2023-12-8]

Národný program boja proti obchodovaniu s ľuďmi na roky 2019-2023 [online]. Dostupné na: https://www.minv.sk/swift_data/source/mvsvr/obchodovanie_ludmi/2018/dokumenty/NAP_19_23%20CELY%20DOKUMENT.pdf [cit. 2023-12-12].

Občianske združenie žena v tiesni [online]. Dostupné na: <https://www.zenavtiesni.sk/about-us/> [cit. 2023-12-6].

Ochrana a podpora obetí trestných činov počas pandémie COVID-19 – výmena osvedčených postupov o tom, ako zaobchádzať s obeťami domáceho násilia, počítačovej kriminality a trestných činov z nenávisti [online] Dostupné na: <https://e-justice.europa.eu/fileDownload.do?id=d79a1a39-ef80-44c5-ba50-61858ea75912> [cit.2023-12-13].

Ochrana a podpora obetí trestných činov počas pandémie COVID-19 [online]. Dostupné na: <https://e-justice.europa.eu/fileDownload.do?id=e6cfc770-778c-442b-bbcd-e5bf2b67e2f1> [cit. 2023-12-12].

Pomoc obetiam domáceho násilia. [online]. Dostupné na: <https://korona.gov.sk/pomoc-obetiam-domaceho-nasilia/> [cit. 2023-12-12].

Pomoc obetiam násilia [online].Dostupné na: <https://www.ludialudom.sk/profil/detail/27232> [cit. 2023-12-6].

Situačná správa pre oblasť boja proti obchodovaniu s ľuďmi v Slovenskej republike za rok 2019 [online].Dostupné na: <https://www.minv.sk/?ministerstvo-vnutra&subor=369874> [cit. 2023-12-12].

Súhrnná správa o rodovej rovnosti za rok 2017. [online]. Dostupné na: <https://www.gender.gov.sk/suhrnna-sprava-o-rodovej-rovnosti-za-rok-2017/> [cit. 2023-12-8].

Štatistický úrad Slovenskej republiky: Obete trestných činov. [online]. Dostupné na: http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN/ra1010rs/v_ra1010rs_00_00_00_sk [cit.2023-12-13].

Teraz.sk. (2023). *Vláda schválila nový Národný program boja proti obchodovaniu s ľuďmi.* [online]. Dostupné na: [skhttps://www.teraz.sk/slovensko/vlada-schvalila-novy-narodny-progra/748413-clanok.html](https://www.teraz.sk/slovensko/vlada-schvalila-novy-narodny-progra/748413-clanok.html) [cit. 2023-12-12].

Záverečné vyhlásenie Komisie ECOSOC pre postavenie žien k násiliu na ženách [online].Dostupné na: <https://www.gender.gov.sk/zastavmenasilie/informacie/osn/> [cit. 2023-12-7]

Ženy pomáhajú ženám [online]. Dostupné na: <https://zpzpe.sk/#o-nas> [cit. 2023-12-6].

E) Judikatúra

Protokol o prevencii, potláčaní a trestaní obchodovania s ľuďmi, osobitne so ženami a deťmi, dopĺňujúci Dohovor Organizácie Spojených národov proti nadnárodnému organizovanému zločinu

Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EÚ z 25. októbra 2012, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov a ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2001/220/SVV. Úradný vestník Európskej únie, 14.11.2012, I. 315/57 – 73.

Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EÚ z 25. októbra 2012, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov a ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2001/220/SVV. Úradný vestník Európskej únie, 14.11.2012, I. 315/57 – 73.

Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky [online]. Dostupné na: <https://www.nsud.sk/data/att/272/21869.c61378.pdf> [cit. 2023-12-8]